ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

Nr zespołu: **47**
Nazwa zespołu: **Urząd Wojewódzki Białostocki 1920-1939**
Sygnatura: **88**

Kwartalne sprawozdania wojewody białostockiego za 1933-1935 r.

Spis zawartości:

1. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za trzeci kwartał 1933 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
2. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za czwarty kwartał 1933 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
3. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za pierwszy kwartał 1934 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
4. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za drugi kwartał 1934 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
5. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za trzeci kwartał 1934 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
6. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za czwarty kwartał 1934 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
7. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za pierwszy kwartał 1935 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
8. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **za drugi kwartał 1935 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa
9. Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń **trzeci kwartał 1935 r.**
   I. Część ogólna
   II. Część szczegółowa

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI

Nr BP.3774/33 P.

Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń za trzeci kwartał 1933 roku.-

BIAŁYSTOK, dnia 26 października 1933 roku

P O U F N E - B. P I L N E !

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny
w Warszawie

Urząd Wojewódzki przesyła sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za trzeci kwartał 1933 roku.-

Za Wojewodę
/St. Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie
16/ " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku

H.T.

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
Podano dn. 27/X 1933 r.
Nr 419 Akta

URZĄD WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 3774/33.P.

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za III-ci kwartał 1933 r.

I. Część ogólna.

Województwo Białostockie z racji swego położenia geograficznego, struktury topograficznej i zamykania w swych granicach niemal zasadniczo różniących się od siebie pod wieloma względami kilku regjonów stwarza duże możliwości rozwojowi życia polskich związków i stowarzyszeń. Możliwości te wypływają również ze zróżniczkowania ludności Województwa pod względem narodowościowym i przywiązania jej do państwowości polskiej. Temi też okolicznościami należy tłumaczyć fakt istnienia dużej ilości związków i stowarzyszeń na terenie Województwa Białostockiego. Mówiąc o tej, dużej ilości związków i stowarzyszeń polskich, Urząd Wojewódzki ma oczywiście na myśli związki i stowarzyszenia zarejestrowane, ilość ta bowiem nie jest bynajmniej wykładnikiem intensywności, stopnia natężenia, rozpiętości i ciężaru gatunkowego polskiego ruchu społecznego w terenie. Ruch ten cechują dotychczas daleko posunięte zróżniczkowanie, nieskoordynowanie celów i metod działania poszczególnych grup ideowo, względnie celami pokrewnych związków i stowarzyszeń, wzajemna między niemi rywalizacja osłabiająca ich energję w płaszczyźnie propagandowej i organizacyjnej i silne związanie się z nim czynnika politycznego, a także to, że czynnikiem inicjującym i kierowniczym w tym ruchu siłą konieczności jest najczęściej polityczna administracja państwowa. Dotyczy to zwłaszcza związków i stowarzyszeń prorządowych, opozycyjne bo-

wiem ugrupowania polityczne w ciągu lat ostatnich, szczególnie od czasu wyborów do Sejmu i Senatu w roku 1930 uczyniły wiele w kierunku skonsolidowania organizacyjnie i skoordynowania działalności ulegających ich wpływom związków i stowarzyszeń, z których element urzędników państwowych został już prawie całkowicie wyeliminowany.

Z takiej oceny istotnego stanu rzeczy co do polskich związków i stowarzyszeń, jako przesłanki ogólnej wypływają poczynania władz administracji ogólnej, mające na celu konsolidowanie i koordynowanie działalności prorządowego, polskiego ruchu społecznego i wykorzystywania w tym kierunku przysługujących im uprawnień z mocy Prawa o stowarzyszeniach. Pod tym również kątem widzenia omawiana jest poniżej działalność poszczególnych grup związków i stowarzyszeń.-

A. Związki Młodzieży.

Zagadnienie zorganizowania młodzieży ogólnie w odpowiednie związki i stowarzyszenia, jakkolwiek ma pierwszorzędne znaczenie polityczne, niemal do niedawna nie było należycie doceniane przez prorządowy czynnik polityczny. Skutkiem tego jest istniejący obecnie na terenie województwa układ stosunków społecznych, w którym młodzież prorządowa nie stanowi takiego czynnika, jaki stanowić powinna, szczególnie zaś młodzież akademicka. Młodzież ta nie jest dotąd zorganizowana w zrozumieniu państwowem. Zasadniczym terenem jej działalności są miasta uniwersyteckie, a jedynie odskocznią województwo Białostockie. Istnieje wprawdzie dziewięć prowincjonalnych kół młodzieży akademickiej z województwa Białostockiego, jak akademickie koło białostoczan, łomżan, podlesian, suwalszczan i t.p., lecz koła te, mające swe siedziby w Warszawie

i Wilnie, działają w terenie tylko podczas feryj świątecznych i letnich i to wyłącznie w płaszczyźnie towarzyskiej i samopomocowej, nie wnosząc prawie nic do istotnego ruchu społecznego. Pod koniec okresu sprawozdawczego zaistniały w omawianym układzie zmiany o tyle, że powstały w Łomży i Białymstoku akademickie koła Legjonów Młodych organizujące prorządową młodzież akademicką i stwarzające przeciwwagę dla młodzieży akademickiej, zorganizowanej w sekcjach młodych Stronnictwa Narodowego. Urząd Wojewódzki, oceniając pracę tych kół i biorąc pod uwagę możliwości oddziaływania Legjonu Młodych na młodzież akademicką wogóle, skłonny jest dopatrywać, że nastąpił już moment przełomowy w podejściu czynnika prorządowego do młodzieży akademickiej, którą dotąd interesowało się najsilniej Stronnictwo Narodowe. Wyłania się jedynie kwestja ustosunkowania się władz administracji ogólnej do istniejących akademickich kół prowincjonalnych, grupujących akademików różnych uczelni, które w myśl obowiązujących Prawa o stowarzyszeniach i Ustawy o stowarzyszeniach akademickich winny ulec likwidacji. Zdaniem Urzędu Wojewódzkiego likwidacja tych kół jest wskazana, leży bowiem w ogólnem dążeniu do skierowania działalności młodzieży akademickiej na płaszczyznę szerszą i skłaniania jej do tego, aby przesiąkała do ogólnych stowarzyszeń Młodzieżowych, jak Związek Strzelecki, Związek Młodzieży Ludowej, Związek Młodzieży Wiejskiej i Legjon Młodych. Podobnie, jak młodzież akademicka, nie jest zorganizowana młodzież robotnicza i rzemieślnicza, której przeważająca większość bądź grupuje się w pracowniczych związkach zawodowych, bądź pozostaje poza wszelkiemi organizacjami. Istniejącą w tym względzie lukę w ruchu społecznem w swych założeniach programowych wypełnić ma Legjon Młodych, istnieje jednak obawa, czy zapełni ją właściwie. Programowy radykalizm Legjonu Młodych i dążenie jego kierowników do szybkiego umasowienia

3

organizacji, a więc bazowanie na pozyskanie w krótkim czasie jak największej ilości członków, a nadto brak wyrobionych jednostek kierowniczych stwarzają doskonałe warunki do przesiąkania do ogniw Legjonu Młodych elementu nieodpowiedniego i wywrotowego o czem świadczą już konkretne fakty z Białegostoku i powiatu bielskiego. Zatem konieczne jest przystosowywanie przez Legjon Młodych swej działalności propagandowej i organizacyjnej do odmiennych w różnych ośrodkach miejskich i robotniczych warunków lokalnych i utrzymywanie jej w takich ramach, ażeby nie wkraczała w zakres działalności Związku Strzeleckiego i nie stwarzała rywalizacji pomiędzy obu temi organizacjami. Nadto wskazane jest ograniczenie tej działalności do terenu miejskiego, gdyż na terenie wiejskim, możliwie opanowanym przez czynniki prorządowy, działają jako organizacje młodzieżowe Związek Strzelecki, Związek Młodzieży Ludowej i Związek Młodzieży Wiejskiej, które nie mają dokładnie rozgraniczonych stref działalności i dlatego nierzadko rywalizują szkodliwie ze sobą, osłabiając swą energję, gdy tymczasem zwarte Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, jedyna masowa organizacja młodzieżowa opozycji na tę rywalizację nie jest narażona, wobec czego często skutecznie przeciwstawiana jest zróżniczkowanemu, młodzieżowemu ruchowi prorządowemu.-

Stan posiadania grupy związków młodzieżowych ilustruje następująca tablica:

Powiat.	Związek Strzelecki		Związek Mł. Ludowej.		Związek Mł. W. "Siew".		Związek Mł. W. "Wici".		Legjon Młodych		Stowarzysz. Mł. Polskie.	
	Kół	Czł.	Kół	Czł.	Kół	Czł.	Kół	Czł	Kół	Czł.	kół	Czł.
Augustowski	14	1814	2	30	1	24	2		-	-	23	400
Białystok-M.	8	421	-	-	-	-	-	-	1	400	2	82
Białostocki	59	2101	20	512	2	36	3	28	2	52	47	1027
Bielski	80	1500	25	529	-	-	-	-	2	207	17	557
Grodzieński	20	1077	2	33	1	16	-	-	-	-	33	700
Łomżyński	128	2011	47	1378	12	362	-	-	3	60	56	1266
Ostrowski	44	970	14	280	-	-	-	-	-	-	23	400
Ostrołęcki	63	1538	14	274	-	-	-	-	1	39	28	608
Sokólski	90	1238	11	266	-	-	-	-	-	-	27	879
Suwalski	46	749	7	120	-	-	-	-	-	-	31	1170
Szczuczyński	41	1104	2	37	-	-	-	-	-	-	27	550
Wołkowyski	10	1131	26	656	-	-	1	12	-	-	36	1527
Wysoko-Maz.	21	1080	7	165	-	-	-	-	-	-	68	1064
R A Z E M :	624	16734	177	4280	16	438	6	58	9	758	418	10.630

B. Zrzeszenia gospodarcze.

Działalność zrzeszeń gospodarczych, a zwłaszcza rolniczych, zrzeszonych w teoretycznie tylko istniejącem WTO i KR., w roku bieżącym wogóle kształtowała się niepomyślnie, a w ubiegłym kwartale wykazywała prawie na każdem polu duże osłabienie. Spowodowało taki stan rzeczy ograniczenie ze względów oszczędnościowych do minimum dla tych zrzeszeń pomocy finansowej i personalnej /instruktorskiej/ przez samorządy, znajdujące się w nader trudnej sytuacji finansowej, zarówno z racji kryzysu, jako też wadliwości egzekwowania przez urzędy skarbowe podatków samorządowych.

4.

W nowych warunkach działalność zrzeszeń rolniczych zmuszonych liczyć na własne siły przedewszystkiem, była różnorodną w poszczególnych powiatach zależnie od stopnia zredukowania pomocy samorządowej i zdolności jednostek kierowniczych. Ubiegły kwartał był dla omawianych zrzeszeń okresem pewnego rodzaju przełomowym, zmuszone bowiem były przystosowywać się do pracy w zmienionej sytuacji aby wykazać się żywotnością wobec Izby Rolniczej, która nawiązała już z nimi kontakt.-

Stwierdzić zaś trzeba, że wyszły z tego okresu osłabione więcej, niżby spodziewać się było można. W ubiegłym kwartale zrzeszenia rolniczego stały się terenem silniejszego, niż dotąd, ścierania się wpływów czynników politycznych w związku z przewidywanymi wyborami do samorządów. W ścieraniu tem uwidoczniła się, biorąc ogólnie przewaga czynników prorządowych, przyczem silniej w tych powiatach, w których na organizacje te mniejszy wpływ ma ziemiaństwo.-

Podobnie przeżywały kryzys kredytowe zrzeszenia spółdzielcze, które poza nielicznymi wyjątkami, zamroziły swe kapitały w latach poprzednich i obecnie zmuszone są ograniczać swoją działalność do minimum, względnie nawet bronić się przed likwidacją /Kasy Stefczyka, kasy spółdzielcze/. Sytuacja tych zrzeszeń odbywała się ujemnie na warsztatach rolnych, dla których zwężyły się możliwości uzyskiwania kredytów.-

Dość intensywną była instruowana przez Izbę Rolniczą działalność zrzeszeń rolniczych w dziedzinie propagowania kultury rolnej i przysposobienia rolniczego w tej płaszczyźnie ze szczególną wyrazistością rewalizowały się ze sobą organizacje prorządowe ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej.-

Poniższa tablica przedstawia szan posiad nia poszczególnych organizacyj gospodarczych:

P o w i a t	Kółka rolnicze		Koła gospodyń wiejskic	
	Kół	członków	Kół	członków
Augustowski	51	843		
Białostocki	28	817		
Bielski	25	505		
Grodzieński	31	743	18	390
Łomżyński	26	1270	17	382
Ostrowski	25	500		
Ostrołęcki	15	252		
Sokólski	12	312		
Suwalski	11	283	4	56
Szczuczyński	17	553	1	14
Wołkowyski	32	954		
Wysoko-Mazow.	21	900	5	
R a z e m	294	7932	45	842

C. Zrzeszenia b.wojskowych.

Zrzeszenia b.wojskowych stanowią najbardziej zwartą i jedną z silniejszych pod względem ilości członków grupę stowrzyszeń społecznych, nieznajdującą odpowiednika opozycyjnego. Grupa ta wykazuje szybki rozrost i organizacyjne umacnianie bodaj większe, niż grupa związków młodzieżowych. Trzon tej gpy stanowi Związek Rezerwistów, dla którego kwartał ubiegły

5

okresem niebywałego dotąd rozwoju wskutek trafnego ujęcia pracy terenowej. Wyniki tej pracy przekonywują, że organizacje byłych wojskowych /poza Związkiem Rezerwistów a także Związek Osadników Wojskowych/ stają się jednym z poważniejszych czynników w akcji asymilowania pod względem państwowym mniejszości narodowych, szczególnie zaś mniejszości białoruskiej i mniej litewskiej.- Potwierdza to słuszność wniosków, przedstawionych Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 10 lutego 1933 roku Nr.BP.474/33.P.

Zwartość ideowa grupy wyklucza niemal całkowicie jakichkolwiek w niej tarcia polityczne, natomiast w jej ogniwach odbywa się asymilacja polityczna tych elementów, które wchodząc jako nowe do tych ogniw mają odmienne, bądź też nieskrystalizowane orjentacje i wierzenia polityczne. Poza Związkiem Rezerwistów i Związkie Osadników Wojskowych i P.O.W. w okręgach łomżyńskim , augustowskim i suwalski działalność organizacyj b.wojskowych w ubiegłych trzech miesiącach była słaba i nosiła charakter pracy wewnętrznej, przeważnie o charakterze samopomocowym. Zaznaczyć jednak należy, że członkowie tych organizacyj odgrywali znaczną rolę w stowarzyszeniach innych /organizacje rolnicze, ochotnicze straże ogniowe i t.p./.-

Ze spostrzeżeń co do działalności i rozwoju organizacyj b.wojskowych można wysnuć wniosek o konieczności organizowania mieszanych pod względem narodowościowym oddziałów Związku Rezerwistów w ośrodkach zagrożonych pod względem bezpieczeństwowym i o silniejszych wpływach ugrupowań opozycyjnych.-

Liczebność poszczególnych organizacyj b.wojskowych przedstawia się następująco:

Powiat.	Związek Legjonistów.		P. O. W.		Zw.b.Ochot. Armji Pol.		Zw.Oficer Rezerwy.		Zw.Podof. Rezerwy.		Związek Rezerw.		Zw.Osadn. Wojsk.		Zw.b.Ucz. Armji P. we Francji.		Zw. Hellenczyków	
	Kół	Czł.	Kół	Czł.	Kół.	Czł.	Kół	Czł.	Kół	czł.	kół	czł.	Kół	czł.	Kół	czł.	K.	c.
Augustowski	1	13	7	226	1	32	1	10	-	-	11	663	4	84	-	-	-	-
Białystok-M.	1	75	1	83	1	250	1	132	1	172	1	498	-	-	-	-	-	-
Białostocki	-	-	1	86	2	32	-	-	1	32	17	596	-	-	-	-	-	-
Bielski	-	-	1	46	-	-	1	48	-	-	18	1024	-	-	-	-	-	-
Grodzieński	1	126	1	180	-	-	1	155	1	182	3	116	1	700	-	-	-	-
Łomżyński	1	43	10	150	-	-	1	28	1	60	24	2250	1	213	-	-	-	-
Ostrowski	-	-	1	21	-	-	1	26	-	-	1	300	-	-	-	-	-	-
Ostrołęcki	-	-	-	-	-	-	1	18	3	130	57	1664	-	-	-	-	-	-
Sokólski	1	15	1	16	-	-	-	-	-	-	15	959	-	-	-	-	-	-
Suwalski	-	-	10	386	1	227	1	19	1	65	21	1000	4	505	-	-	-	-
Szczuczyński	-	-	1	40	-	-	1	14	1	24	8	380	-	-	1	32	-	-
Wołkowyski	1	40	1	20	-	-	1	68	1	60	10	298	23	1150	-	-	-	-
Wysoko-Maz.	-	-	-	-	2	90	-	-	-	-	12	873	-	-	-	-	1	75
R A Z E M :	6	312	35	1254	7	631	10	518	10	725	198	1621	30	2652	1	32	1	75

6

D. Zrzeszenia Ogólno-Społeczne i Kulturalno-Oświatowe.

Z pośród zrzeszeń tej grupy wysuwały się na czoło Zrzeszenie Pracy Obywatelskiej Kobiet pracę świetlicową i udziałem w ogólnych akcjach społecznych, ochotnicze straże ogniowe w dziedzinie pracy obywatelskiej, rozwijające się pomyślnie Stowarzyszenie Popierania Budowy Szkół Powszechnych, L.O.P.P. i Związek Obrony Kresów Zachodnich.-

E. Zrzeszenia inne.

W grupie związków inwalidzkich zarysowały się tarcia pomiędzy Związkiem Inwalidów Wojennych i Legją Inwalidów. Tarcia te odsłoniły nową zwartość ideową elementu inwalidzkiego poszczególnych kół Legji Inwalidów.-

II. Część szczegółowa.

Związek Strzelecki.

Najliczniejsze i najlepiej zorganizowane na terenie Województwa Białostockiego mieszane /młodzież miejska i wiejska/ stowarzyszenie młodzieżowe, Związek Strzelecki, należy organizacyjnie do trzech okręgów - warszawskiego, grodzieńskiego i brzeskiego. Sieć organizacyjna Związku podzielona jest terenowo na obwody terenowe, w których granicach działają poszczególne kompanje miejskie i wiejskie, dzielące się z kolei na oddziały i pododdziały podległe zarządom i komendom oddziałów zbiorowych w siedzibach gminnych. Większość oddziałów zbiorowych została zorganizowana w okresie sprawozdawczym w wyniku przeprowadzonej reorganizacji Związku , której celem m.in. była likwidacja poszczególnych oddziałów, istniejących w mniejszych osiedlach i wsiach

Związek Legionistów. Zw.b.Ochot. P. O. W. Armji Pol.
Zw.Oficer Rezerwy. Zw.Podof. Rezerw. Związek Rezerw. Zw.Osadn. Wojsk. Zw.b.Ucz. Armji P. Zw. Helle

których zarządy z braku środków finansowych i doborowego materjału kierowniczego nie mogły rozwijać odpowiedniej działalności. W nowej organizacji przeciwstawiono im zarządy oddziałów zbiorowych, dysponujące inteligentniejszym i bardziej społecznie wyrobionym materjałem kierowniczym, które rokują nadzieję co do intensywniejszych i skuteczniejszej pod względem finansowym pracy. Równocześnie z tem podjęto skuteczną akcję w kierunku rozszerzenia sieci kół Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego, których celem jest z jednej strony uzyskiwanie środków finansowych dla Związku Strzeleckiego, z drugiej zaś stwarzanie moralnej opieki nad Związkiem ze strony starszego społeczeństwa i popularyzowanie wśród jego ideologji strzeleckiej. Normalna praca świetlicowa, stanowiąca skoncentrowanie całego szeregu prac Związku Strzeleckiego, wchodzących w zakres oświaty pozaszkolnej i działalności kulturalno-propagandowej, w ubiegłym kwartale znacznie osłabła z powodu udziału wielkiej ilości członków Związku w letnich obozach strzeleckich i W.P., ożywiona natomiast była praca w terenie wszystkich ośrodków Związku Strzeleckiego. Wyrazem jej były - szereg ćwiczeń polowych i koncentracje międzyoddziałowe i lokalne, które stanowiły przegląd sprawności jednostek organizacyjnych Związku Strzeleckiego i przyczyniły się w dużym stopniu do pogłębienia jego solidarności i zwartości organizacyjnej, dały bowiem możność bliższego zetknięcia się strzelcom z różnych miejscowości w granicach powiatu i Województwa, co niewątpliwie stanie się czynnikiem szlachetnej rywalizacji w wykonywaniu zadań wojskowych, sportpwych i strzeleckich w ramach Związku. Same koncentracje pozwoliły również zorjentować się czynnikom kierowniczym w stanie organizacji, jej przygotowaniom wyszkoleniowym i marszowym w płaszczyźnie ćwiczeń większych jednostek wojskowych.

7

Prace z zakresu strzelectwa poszczególnych organizacyj Związku dały poważne wyniki: większość członków zdobyła odznaki strzeleckie. Konkursy zespołowe i rolnicze oraz zawody i święta sportowe, urządzone z okazji 25-lecia Związku Strzeleckiego i szeroko zakrojonej uroczystości rocznicy Powstania Styczniowego w Dubiczach wniosły wiele ożywienia w szeregi organizacyj i były najlepszą propagandą Związku Strzeleckiego wśród ludności wiejskiej, a za-tem czynnikiem, który stanowił wyraźne przeciwstawienie akcji ze strony większości duchowieństwa, zwłaszcza w djecezji łomżyńskiej, które nadal zwalczało Związek Strzelecki przy każdej sposobności. Zaznaczyć tutaj należy, że pod koniec kwartału akcja ta straciła na swej ostrości o tyle, że prowadzona była w mniejszym stopniu z ambon, niż w kwartałach poprzednich, niewątpliwie wskutek wytoczenia procesów sądowych kilkunastu księżom, z czego władze kościelne musiały wyciągać odpowiednie konsekwencje. Nadmienić również wypada, że akcja duchowieństwa przeciwko Związkowi Strzeleckiemu staje się nierzadko czynnikiem rozwoju samego Związku, który widzi w niej konieczność prowadzenia usilnej akcji propagandowej i organizacyjnej. Z prac organizacyjnych Związku zasługuje na uwagę zorganizowanie i ukończenie szeregu kursów instruktorskich dla referentów wychowania obywatelskiego i przodowników przysposobienia rolniczego, które stworzyły możliwości zasilenia w przyszłym roku wyszkoleniowym poszczególnych ogniw Związku w instruktorski element kierowniczy i wypełnienia szerokiego programu prac, ustalonego we wrześniu bieżącego roku na powiatowych odprawach komendantów kompanij i oddziałów przy udziale referentów P.W., wychowania obywatelskiego i przysposobienia rolniczego. Organizowane oddziały młodocianych t.zw. "Orląt" nie wykazały większej działalności choćby dlatego, że

prace organizacyjne w tej płaszczyznie znajdują się w stadjum początkowem. Poza pracami P.W. i W.F. - zakończono hodowlane konkursy pokazowe, będące efektem całorocznej pracy przysposobienia rolniczego. Rozmach, systematyczność i programowość prac Związku Strzeleckiego oraz ich różnorodność przy dużem poparciu władz administracji ogólnej oraz władz wojskowych i samorządów powodują w każdym miesiącu zwiększenie stanu liczebnego Związku, stwarzając Związkowi wszelkie możliwości spełnienia ważnego zadania - przysposobienia sił obronnych Państwa. Ujemnym momentem w życiu Związku Strzeleckiego były wydarzenia w Supraślu, powiatu białostockiego, gdzie dnia 10 lipca b.r. w czasie zaburzeń strajkowych doszło do starcia policji z rozagitowanym przez elementy nieodpowiedzialne tłumem strajkujących. W starciu tem brali udział członkowie miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego po stronie tłumu, co zmusiło władze okręgu do rozwiązania tego oddziału. W odpowiedzi na to rozwiązanie elementy nieodpowiedzialne wydały nielegalną ulotkę, wzywającą strzelców do występowania ze Związku Strzeleckiego i wstępowania do organizacyj proletarjackich. Treść tej ulotki omawiana była w prasie sowieckiej. Fakt powyższy, aczkolwiek odosobniony na terenie Województwa Białostockiego, musi być traktowany jako ostrzeżenie dla władz administracji ogólnej i Związku Strzeleckiego, że należy baczniej obserwować nastroje w ogniwach Związku Strzeleckiego i uintensywnić w nich działalność w dziedzinie wychowania obywatelskiego i państwowego i, że dla dobra organizacji należy bacznie selekcjonować materjał członkowski. Dowodzi on również, że oddziały Związku Strzeleckiego nie mogą być pozbawione ciągłej opieki i pozostawione samym sobie.

8

Wreszcie w ubiegłym kwartale zostały zorganizowane trzy koła akademickie Związku Strzeleckiego, odbyły się 64 koncentracje przy udziale około 5 tysięcy członków, oddziały urządziły 146 zebrań i odpraw i 43 przedstawienia teatralne, z których dochód przeznaczony był częściowo na ogólne cele kulturalno-oświatowe i społeczne.-

Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Stanowi również silną organizację młodzieżową, przeciwstawianą Związkowi Strzeleckiemu i posiadającą gęstą sieć organizacyjną. Terenowo dzieli się na zrzeszenia djecezjalne, obejmujące oddzielne koła młodzieży męskiej i żeńskiej, które podlegają dekanalnym patronatom. Najsilniejsze jest zrzeszenie w djecezji łomżyńskiej, najsłabsze w djecezji pińskiej /powiat bielski/. Do zarządów patronatów dekanalnych Stowarzyszenia wchodzą niemal wyłącznie osoby duchowne i świeckie, będące czołowymi działaczami Stronnictwa Narodowego, b.O.Z.P. i Chrześcijańskiej Demokracji. Ponieważ zaś zarządy te nadają właściwy charakter pracy i działalności Stowarzyszenia, przeto koła jego są najczęściej przybudówkami nazwanych stronnictw i organami pracy Akcji Katolickiej. Organizacji, jako całości, patronuje duchowieństwo, które w pierwszym rzędzie zwraca uwagę na pogłębienie swych wpływów wśród jej członków i zabezpieczenia ich przed wpływami organizacyj prorządowych. W okresie sprawozdawczym poza szeregiem urządzonych zabaw, majówek, przedstawień i nikłych prac w zakresie przysposobienia rolniczego Stowarzyszenie nie uzewnętrzniło wybitniejszej działalności, jeżeli pominąć jego masowy udział w powiatowych kongresach eucharystycznych, uroczystościach z racji 250-lecia Odsieczy Wiedeńskiej i obchodach rocznicy "Cudu nad Wisłą", które

były wykorzystywane dla celów propagandowych Stowarzyszenia i wzmocnienia go organizacyjnie. Pomimo to i usilnej propagandy duchowieństwa Stowarzyszenie wykazało w ubiegłym kwartale nieznaczny rozwój organizacyjny, w każdym bądź razie niż mniejszy Związek Strzelecki, co można tłumaczyć zaistnieniem pewnego rodzaju podświadomego przełomu psychice młodzieży wiejskiej zwłaszcza, dla której program prac Stowarzyszenia, przeładowany momentami kościelnymi, nie zawiera atrakcyjności i staje się coraz mniej pociągający.

Zaznaczyć należy, że Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej jest na terenie województwa Białostockiego jedyną, masową organizacją opozycji prawicowej, przeciwstawianą Związkowi Strzeleckiemu i zwalczającą przedewszystkiem Związek Strzelecki, która nie traci nic ze swego stanu posiadania.

W ubiegłym kwartale Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej podjęło cały szereg prac o charakterze P.W. i W.F., a m.in. przygotowywało się do szerszych wystąpień zewnętrznych w okresie "Dnia Młodzieży", który odbędzie się w drugiej połowie listopada.

W związku z wyrażeniem przez Ministerstwo Spraw Wojskowych zgody na prowadzenie przez S.M.P. akcji przysposobienia wojskowego Urząd Wojewódzki zauważa, że akcja ta w wielu wypadkach może spowodować osłabienie Związku Strzeleckiego, wyniesie bowiem do działalności S.M.P. momenty atrakcyjne, pociągające do niej młodzież ze szkodą dla organizacyj prorządowych.-

Ogniwa Stowarzyszenia brały udział w 9-ciu koncentracjach, urządziły 197 przedstawień i wieczorynek, uczestniczyły w kilkunastu obchodach i urządziły 27 kursów rolniczych dla przodowników przysposobienia rolniczego.-

9

Związek Młodzieży Ludowej.

Utworzone na zjeździe unifikacyjnym w roku 1931 Wojewódzkie Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej w ubiegłym kwartale przyłączyło się do Centrali Związku Młodzieży Ludowej i zmieniło swą nazwę na Związek Młodzieży Ludowej z zarządem wojewódzkim w Białymstoku. Postanowienie w tej materji walnego zjazdu Zjednoczenia Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej spowodowało, że w niektórych miejscowościach województwa Białostockiego podjęta została akcja organizowania kół Związku Młodzieży Wiejskiej "Siew". Charakterystycznym momentem tej akcji stanowi okoliczność, że w kilkunastu wypadkach podjęli ją czynniejsi działacze Stronnictwa Ludowego, pozyskani prawdopodobnie wskutek nieświadomości przez Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej, co Urząd Wojewódzki podniósł w sprawozdaniu do Ministerstwa z dnia 12 wrześnie b.r. Nr.BP.3236/3Ś.T. Organizacje Związku Młodzieży Ludowej współpracowały ze Związkiem Strzeleckim i Związkiem Bezerwistów, uzupełniając ich działalność na odcinku przysposobienia rolniczego i prowadząc dość rozległą akcję kulturalno-oświatową. Zorganizowane zostały liczne koła absolwentów kół rolniczych i kursów gospodarstwa wiejskiego, zaś wychankowie Uniwersytetu w Szycach utworzyli kilkanaście ognisk dokształcenia członków. Ogólnie zdążano do wyszkolenia przodowników zespołów konkursowych i gospodarstw przykładowych oraz kierowników kółek teatralnych. Zarząd wojewódzki wydał cztery numery "Komunikatu", będącego jego organem prasowym i pracy instruktorskiej. Tenże zarząd pozyskał kilku instruktorów do pogłębienia i rozszerzenia pracy w terenie. Jakkolwiek zarówno zjazd walny wojewódzki, jako też zarząd wojewódzki Związku wyraźnie

określiły swój stosunek do Związku Strzeleckiego, to niemniej jednak poszczególne ogniwa Związku niezbyt trafnie rywalizują z oddziałami Związku Strzeleckiego, co świadczy o konieczności wyraźnego rozgraniczenia stref działania obu Związków. Jest to tem konieczniejsze, że rywalizacja tych Związków w sensie opanowywania jednego i tego samego terenu osłabia ich energję w kierunku wypierania z terenu Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.

Legjon Młodych.

Najmłodsza na terenie Województwa Białostockiego organizacja młodzieżowa odbyła w październiku b.r. zjazd okręgowy, na którym określiła szczegółowo zadania terenowe. Zjazd ten stwierdził wyraźnie, że Legjon Młodych, idący pod sztandarem ideologji Marszałka Piłsudskiego, stoi na stanowisku przygotowywania terenu dla przyszłej zmiany ustroju "gnijącego systemu kapitalistycznego" w kierunku przekształcenia go na państwo zorganizowanej pracy, oparte na przemysłowych związkach zawodowych.

Legjon Młodych, posiadający około 800 członków, zorganizowanych w 9-ciu oddziałach jest organizacją, wykazującą energję, ruchliwość i przedsiębiorczość i posiadającą wszelkie możliwości rozwoju organizacyjnego, jeżeli oczywiście zostaną oni należycie wykorzystane. Pod tym względem działalność Legjonu Młodych już obecnie budzi poważne zastrzeżenia. Kierownicze jego instancje, rekrutujące się z jednostek nierzadko nieodpowiednich i nieprzygotowanych do tego rodzaju pracy społecznej nie umieją przystosowywać programu Legjonu Młodych do warunków i możliwości terenowych wskutek czego oddziały organizacji stają się dostępne dla elementów zradykalizowanego i niewłaściwego. Tak naprzy-

kład oddział w Hajnówce został już w dużym stopniu opanowany przez żywioły wywrotowe i nawet kryminalne /aresztowano czterech członków na przestępstwa kryminalne/, a oddział w Białymstoku traktowany jest przez te same żywioły jako teren dla ich legalnych działalności. Przed wspomnianym wyżej zjazdem okręgowym kierownictwo obwodu białostockiego wydało jednodniówkę, w której oświadczało, że młodzież, zorganizowana w Legjonie Młodych solidaryzuje się całkowicie z walką robotników w Supraślu, Olkuszu i innych, t.j. tych miejscowościach, w których elementy wywrotowe poprowadziły rozagitowany tłum przeciwko władzom i policji. Pozatem Legjon Młodych ze swym radykalizmem programowym starał się w ubiegłym kwartale opanować teren wiejski w ośrodkach z ludnością białoruską, której nastroje wymagają izolowania jej od wszelkiego radykalizmu. Przytoczone okoliczności skłaniają Urząd Wojewódzki do wysunięcia wniosku, że Legjon Młodych ograniczyć się winien w swej pracy wyłącznie do środowisk robotniczych i stosować wskazania programowe możliwie jak najelastyczniej w zależności od warunków miejscowych. Urząd Wojewódzki zauważa, że Legjon Młodych w działalności swej uchyla się od lojalnej współpracy z innemi, prorządowemi organizacjami młodzieżowemi, wkracza na tereny przez te organizacje opanowane i często prowadzi przeciwko nim dywersje. W kilku zaledwie wypadkach Legjon Młodych zdołał pomniejszyć wpływy klasowych związków zawodowych i to bardzo nieznacznie.

Nie można również pominąć okoliczności, że Legjon Młodych, uważając się za kontynuatora działalności PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w odniesieniu do zawodowego ruchu robotniczego wprowadza do tego ruchu pierwiastki polityczne, przeciwne założeniom

programowym Związku Związków Zawodowych, który rozpoczyna działalność .-

Zrzeszenia Gospodarcze.

Organizacje i kółka rolnicze działały w granicach możliwości finansowych i personalnych, które były naogół nieznaczne, wobec czego działalność tych organizacyj nie miała szerszego zasięgu zwłaszcza w tych powiatach, w których GTR. i KR. posiadają większość ziemiańską. Przeprowadzona w ciągu kwartału rewizja działalności traktowanych organizacyj unaoczniła, że większość z nich z powodu bezczynności kwalifikuje się do zlikwidowania bądź też wyznaczenia im kuratorów celem pobudzenia innych do żywotności. W wielu wypadkach likwidacja nastręczyła trudności , względnie uznana została za niemożliwą, gdyż utrudniłaby państwowym instytucjom kredytowym ściągnięcie należności od tych organizacyj za nawozy sztuczne i in. Na słaby stan działalności organizacyj i kółek rolniczych złożył się w kilkunastu wypadkach nielojalny do nich stosunek instruktorów , którymi się zajmie Izba Rolnicza. Również nie pozostała bez wpływu na działalność organizacyj rolniczych akcja stronnictw opozycyjnych w odniesieniu do poczynań gospodarczych Rządu, zniechęcająca ludność rolniczą do zszerzania się w tych organizacjach i to tembardziej , że organizacje te, rozporządzają-c małemi możliwościami finansowemi, nie mogą udzielać doraźnej pomocy gospodarstwom rolnym. Czynniki prorządowe w ubiegłym kwartale podjęły wysiłki w kierunku ożywienia działalności organizacyj rolniczych drogą urządzenia zjazdów i referatów gospodarczych, mających przekonać włościaństwo o potrzebie organizowania się w zrzeszeniach rolniczych. Wysiłki te dały pewne rezultaty, zależne w poszczególnych powiatach od poparcia

11

ich przez samorządy powiatowe. Dla władz administracji ogólnej staje się kwestją zasadniczą ożywienie działalności zrzeszeń gospodarczych, które stanowią znakomite przeciwstawienie politycznym czynnikom opozycyjnym.- Dość intensywną była działalność kół gospodyń wiejskich w powiatach suwalskim i grodzieńskim.

Związki b.wojskowych.

Jak już zaznaczono wyżej, trzon tej grupy stanowi Związek Rezerwistów, którego właściwy rozwój na terenie Województwa Białostockiego datuje się od początku roku 1932. Związek zmierza do zrzeszenia w swych szeregach młodzieży popoborowej i wszystkich byłych wojskowych i w tej płaszczyźnie znajduje bardzo duże możliwości rozwoju. Organizacje związku trafnie rozwiązują sposób podejścia do ludności wiejskiej i w sposób właściwy prowadzą akcję asymilacji państwowej wśród mniejszości narodowych. Świadczy o tem fakt powstania całego szeregu oddziałów mieszanych Związku o dużym odsetku ludności białoruskiej i litewskiej. Tak np. w powiatach białostockim i wołkowyskim Związek Rezerwistów osłabił znacznie działalność skomunizowanych kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Współpracując ze Związkiem Strzeleckim i prorządowemi organizacjami społecznemi, Związek Rezerwistów wiele energji poświęca pracy kulturalno-oświatowej, działalności o charakterze P.W. i W.F. i akcji o charakterze gospodarczym. W ubiegłym kwartale urządził pięć większych koncentracyj, w czem jedną z udziałem p.Wojewody /Sokółka/. Koncentracje te przyczyniły się bardzo dużo do spopularyzowania Związku Rezerwistów wśród ludności wiejskiej. Ogniwa Związku zwracały szczególną uwagę na wychowanie obywatelskie swych członków i urabianie ich

umysłów w płaszczyźnie jak najdalszej współpracy z Rządem. Spostrzeżenia z ubiegłego kwartału przekonywują Urząd wojewódzki, że Związek Rezerwistów jest jedyną organizacją byłych wojskowych, posiadającą olbrzymie możliwości rozwojowe, pracującą energicznie we wszystkich dziedzinach życia społecznego i stającą się ważkim czynnikiem prorządowym w układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego.

W okresie sprawozdawczym ogniwa Związku odbyły 154 zebrania i odprawy, 47 większych zbiórek, urządziły 12 przedstawień i 47 różnego rodzaju imprez a pozatem brały wybitny udział w propagandzie Pożyczki Narodowej jak zresztą wszystkie inne prorządowe organizacje społeczne.-

Inne organizacje byłych wojskowych specjalnych uwag nie nastręczały.-

Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

Straże ogniowe. Wojewódzki i Okręgowe zarządy ochotniczych straży ogniowych przeprowadziły w kilkunastu wypadkach akcje wyeliminowania czynników opozycyjnych z poszczególnych straży ogniowych, których znaczna ilość opanowana jest dotąd w mniejszym lub większym stopniu przez Stronnictwo Ludowe, Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańską Demokrację.

L. O. P. P. L.O.P.P. prowadził akcję propagandową i akcję pokazową.

Organizacje rozwiązane i nowe.

W ubiegłym kwartale powstały 32 oddziały Towarzystwa Popierania Budowy Szkół Powszechnych.

12

Rozwiązane zostały w tym czasie cztery oddziały Związku Strzeleckiego /decyzja władz organizacyjnych/, męski i żeński oddziały Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Sokołach, powiatu wysoko-mazowieckiego /decyzją władz administracyjnych/ i dwa oddziały ochotniczych straży ogniowych.-

I n n e

Inne zrzeszenia ze względu na okres wakacyjny nie przejawiły wybitniejszej działalności, któraby zasługiwała na szczegółowe omówienie.-

-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWÓDZ

Nr 47

prawozd
olskich
towarzy
i kwart

eat t. La

o przyjęcie

Lublin,

rzymują

Pan oj
"
"
"
"
"

Pan Pro
"
"
"
"

Samodzi
"
"

K.O.P.
szyscy
ojewód
Pan Sta
Pan Kom
Pan Nac

13

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr 474/34 T.

Białystok dnia 15 lutego 1934 roku.

Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń za trzeci kwartał 1933 roku.

T A J N E - B P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny
w W a r s z a w i e.

Urząd Wojewódzki przesyła sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za ~~trzeci~~ 4 kwartał 1933 r.

Za Wojewodę
/St. Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży,
" " " " w Suwałkach,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu n/Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

F

Lublin, dn. 20/II 1934 r. do przyjęcia do wiadomości
A. A.

Przyjęto dn. 19/II 1934 r.
Zał.
49 196
Waga

ZAD
Nr. BP.

1

ZAD WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 474/34.T.

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za IV-ty kwartał 1933 r

I. Część ogólna

Jak już podkreślono w poprzednim sprawozdaniu , na terenie ojewództwa Białostockiego istnieje duża ilość związków i stowarzyszeń społecznych, różniczkujących ze szkodą dla pozytywnej pracy państwowej całość ruchu społecznego.- Na tę okoliczność czynniki państwowe zwróciły uwagę w okresie sprawozdawczym, podejmując równocześnie zabiegi w kierunku skomasowania istniejących stowarzyszeń o celach pokrewnych i działających na tym samym terenie. W pierwszym rzędzie przystąpiono do rozgraniczenia stref działalności pomiędzy poszczególnemi związkami i stowarzyszeniami prorządowemi, ażeby zniwelować pomiędzy niemi nierzadko ujemną w skutkach rywalizację i stworzyć im większe możliwości wykorzystania ofiarności publicznej społeczeństwa.-

Oceniając ogólnie działalność stowarzyszeń i związków społecznych w ubiegłym kwartale, należy podkreślić uintensywnienie poczynań Związku Rezerwistów i Związku Strzeleckiego, rozrost Legjonu Młodych rozpoczęcie akcji organizacyjnej przez Obóz Młodych Pracy, wyraźne zaangażowanie się Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w akcji politycznej Stronnictwa Narodowego i silną akcję terenową Związku Młodzieży Ludowej.-

A. Związki młodzieży

Na ubiegły kwartał przypadko żywsze zainteresowanie się

przebywającej na terenie Województwa Białostockiego młodzieży akademickiej życiem społecznem. Wyrazem tego jest powstanie kilku oddziałów akademickich Związku Strzeleckiego i przystąpi nie kilkudziesięciu akademików do Legjonu Młodych w powiatach o większem nasileniu działalności Stronnictwa Narodowego, wyk stującego coraz silniej dla celów politycznych Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Fakt ten i likwidacja akademickich kół pro wincjonalnych naskutek wydanych przez Pana Ministra Wyznań Rel nych i Oświecenia Publicznego rozporządzeń do Ustawy o stowarz szeniach akademickich stworzyły już niewątpliwie proces przesi kania młodzieży akademickiej do ogólnych stowarzyszeń młodzież wych.-

Stowarzyszenia młodzieżowe, działające na gruncie wie skim, nie wniosły bardziej charakterystycznych momentów do ży cia społecznego, jeżeli pominąć akcję Związku Strzeleckiego i Związku Młodzieży Ludowej w miejscowościach o większem skupie ludności białoruskiej i litewskiej, mającą na celu urabianie sów tej ludności w płaszczyźnie asymilacji państwowej. Na gr cie robotniczym uwidoczniło się załamanie działalności organi cyjnej Legjonu Młodych niemal wszędzie tam, gdzie starał się realizować w ujęciu lokalnem swój programowy radykalizm, o k Urząd Wojewódzki wspomniał w poprzedniem sprawozdaniu.-

B. Zrzeszenia gospodarcze.

Działalność zrzeszeń gospodarczych w dalszym ciągu k nie towała się pomyślnie z racji skutków kryzysu gospodarczego, mrożenia kapitału w latach poprzednich i wydatnego zmniejsz się sił instruktorskich, a także minimalnej pomocy ze strony

15

rządów zwężających do minimum swoje budżety. Pod koniec ubiegłego kwartału w kilku powiatach województwa poszczególne zrzeszenia gospodarcze zdołały opanować do pewnego stopnia sytuację i stworzyć psychozę odprężenia w nastrojach swych członków.-

C. Zrzeszenia o wojskowych

Stanowiące najbardziej zwartą i najsilniejszą pod względem ilości członków grupę stowarzyszeń społecznych wywierały niejednokrotnie decydujący niemal wpływ na bieg życia społecznego w ujęciu lokalnem. Przodował pod tym względem Związek Rezerwistów, którego działalność w kierunku tworzenia mieszanych oddziałów pod względem narodowościowym stwarza duże możliwości dla akcji czynników państwowych i społecznych zmierzających dla asymilacji państwowej białorusinów i litwinów. Poza pracą we własnych oddziałach Związek Strzelecki nierzadko nadawał określony charakter działalności organizacyj rolniczych i innych. Poza Związkiem trzeleckim wyraźniej zaznaczyły swą działalność jedynie Związek Legjonistów i PCO. ..-

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe

Zarysował się silny rozwój stowarzyszenia popierania budowy szkół powszechnych. Dość intensywnie działało Zrzeszenie Pracy Obywatelskiej Kobiet i mniej Związek Obrony Kresów Zachodnich, który utracił w ubiegłym kwartale podstawowe subwencje państwowe.

E. Zrzeszenia inne.

Specjalnych uwag nie nastręcza.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU
4

II. Część szczegółowa.

Związek Strzelecki.

W powiatach łomżyńskim, suwalskim, augustowskim, ostrowskim, ostrołęckim, wysoko-mazowieckim i szczuczyńskim, pozostawał w walce ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej i stowarzyszeniami innemi, którym patronują Stronnictwo Narodowe i duchowieństwo katolickie. Z walki tej wychodził o tyle zwycięsko, że wzrastała jego zwartość ideowa i, że powiększyła się sieć kół związkowych. Ogólnie Związek Strzelecki osiągnął poważne wyniki w akcji terenowej o charakterze P.W. i świetlicowej, organizując szereg koncentracyj jesiennych i organizując kilkadziesiąt imprez kulturalno-oświatowych o charakterze dochodowym. Liczny udział wzięły organizacje Związku Strzeleckiego w uroczystościach Barotowych w Grodnie w dniach 25 i 26 listopada ub.r., na których obecny był Pan Prezydent Rzeczypospolitej.-

Związek Młodzieży Ludowej.

Działał intensywnie w powiatach łomżyńskim, suwalskim, wysoko-mazowieckim, białostockim i wołkowyskim. Działalność jego wyczerpywały - akcja przysposobienia rolniczego, propaganda organizacyjna i poczynania kulturalno-oświatowe, szczególnie praca świetlicowa. W swym rozwoju organizacyjnym Związek określił sobie/ w ten sposób, że bynajmniej nie rywalizuje z innemi organizacjami prorządowemi, specjalnych akcyj wymagających omówienia, Związek nie przeprowadzał.

16

Legjon Młodych.

Z racji swego programowego radykalizmu i nieumiejętności stosowania go praktycznie w terenie załamał się niemal kompletnie w powiecie bielskim, gdzie oddziały jego w Bielsku-Podlaskim i Boćkach przestały formalnie istnieć. Utrzymuje się przy życiu oddział w Hajnówce, grupujący element małowartościowy, wymagający gruntownej selekcji.- W listopadzie ub.r. został zorganizowany obwód sokólski, dotychczas nie-żywotny i nie posiadający odatnego gruntu do działania. Celową i pozytywną w skutkach pracę prowadziły ogniwa Legjonu w powiecie łomżyńskim, gdzie Legjon posiada doskonałe kierownictwo, umiejące stosować w praktyce założenia programowe organizacji.

Obóz Młodych Pracy.

Zapoczątkował działalność w sposób zupełnie udany w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym.-

Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nie powiększył wydatniej w okresie sprawozdawczym swego stanu posiadania pod względem organizacyjnym, zazębił zaś ściśle swą działalność z działalnością Stronnictwa Narodowego i b.O.W.P. tak dalece, że większość kół Stowarzyszenia można obecnie uważać za sekcję młodych Stronnictwa Narodowego, kontynuujące akcję polityczną b. O.W.P. Uwidoczniło się to szczególnie w wyborach samorządowych, w których Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej oficjalnie brało udział. Stwierdzono również, że oddziały Stowarzy-

szenia Młodzieży Polskiej stanowią niejako awangardę organizacyjną Stronnictwa Narodowego , Którego koła powstają wszędzie tam, gdzie istnieją już koła Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Zauważyć również należy, że oile młodzieżowe organizacje prorządowe wnoszą konkretne wartości do ogólnie pojmowanego ruchu społecznego, o tyle Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej prowadzi działalność zamkniętą w tym sensie, że ma na widoku wyłącznie interes własny i Stronnictwa, które mu patronuje. W ubiegłym kwartale zaszła zmiana na stanowisku sekretarza generalnego Stowarzyszenia dla djecezji łomżyńskiej . Obecny sekretarz stara się zachować pozory apolityczności Stowarzyszenia wobec władz administracji ogólnej, tolerując jednak działalność na gruncie Stowarzyszenia tego rodzaju działaczy Stronnictwa Narodowego, jak Józef Przybyszewski, sekretarz Zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego w Łomży , skazany przez Sąd Okręgowy Łomżyński wyrokiem z dnia 6 czerwca ub.roku za wywołanie rozruchów antyżydowskich w Radziłowie dnia 23 marca ub.roku na 2 lata więzienia i uniewinniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie.-

Zrzeszenia gospodarcze.

Jedną z konkretniejszych akcyj, jaką przeprowadziły zrzeszenia gospodarcze, było propagowanie Pożyczki Narodowej. Pozatem działalność ich streszczała się do życia wewnętrznego i przeciwstawiania się skutkom kryzysu. Dość żywotne pod tym względem były koła gospodyń wiejskich, których ilość wzrosła . W przeciwieństwie do nich pomniejszył się stan posiadania Kas Stefczyka, które w powiatach augustowskim, łomżyńskim i bielskim

17

częściowo przełamały stan depresji w zasięgu swego działania.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Związki b.wojskowych.

Związek Rezerwistów.

Powiększył znacznie stan swego powiadania, szczególnie w powiatach z ludnością białoruską i litewską , gdzie przyczyniał się do podsycania procesów asymilacji państwowej tej ludności. W dniach 25 i 26 listopada wziął liczny udział w uroczystościach Batorowych w Grodnie i w rewji przed Panem Prezydentem Rzeczypospolitej. Pozatem przeprowadził kilkanaście koncentracyj w terenie, przodował w propagowaniu Pożyczki Narodowej oraz inicjowaniu niemal każdej akcji społecznej o szerszem zasięgu, jeżeli leżały one na linji poczynań Rządu i władz państwowych.-

P. O. W.

W Łomży odbyła się uroczystość złożenia hołdu pamięci ś.p. Leonowie Kaliwodzie, Komendantowi okręgu łomżyńskiego P.O.W., który padł w łomży w walce ulicznej z niemcami w roku 1918, połączona z uroczystością odsłonięcia sztandaru okręgu łomżyńskiego P.O.W. W uroczystości wzięło udział około 600 peowiaków. Nadto w ciągu kwartału organizacje P.O.W. okręgu łomżyńskiego i augustowsko-suwalskiego przeprowadziły kilka akcyj społecznych i brały udział w wyborach samorządowych.

Inne organizacje b.wojskowych nie nastręczyły specjalnych uwag.-

Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

Tego rodzaju organizacje, jak ochotnicze straże ogniowe

lokalne stowarzyszenia kulturalne i inne nie wyróżniły się spe
ną działalnością. Ogólną ich działalność charakteryzuje załącz
tablica -

-:-:-:-:-:-:-:-:-

Nazwa Stowarzyszenia	Stan na 30.9.33		Zwiększenie		Zmniejszenie		Stan na 31.12.1933		Zabrania		Przedstawienia i zabawy		Odczyty i pogadanki		
	Ilość oddz.	Liczba członków	Ilość oddziałów	Liczba członków	Ilość oddziałów	Liczba członków	Ilość oddziałów	Liczba członków	Ilość	Liczba uczestników	Liczba	Liczba uczestników	Ilość	Liczba uczestników	Kwesty
Związek Strzelecki	624	16.734	4	67	-	-	628	16.801	11	780	74	4.100	4	500	1
Związek Młodzieży Ludowej	177	4.280	2	45	-	-	179	4.325	1	500	16	800	-	-	-
Związek Młodzieży Wiejskiej "Siew"	16	438	-	-	-	-	16	438	1	40	2	190	-	-	-
Związek Młodzieży Wiejskiej "Wici"	6	58	-	-	-	-	6	58	-	-	-	-	-	-	-
Legjon Młodych	9	758	1	19	-	-	10	777	1	20	-	-	-	-	-
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	418	10.630	2	44	-	-	420	10.674	6	540	81	3.600	6	510	-
Kółka Rolnicze	294	7.932	-	-	-	-	294	7.932	3	75	-	-	-	-	-
Koła Gospodyń Wiejskich	45	842	2	38	-	-	47	880	2	45	-	-	-	-	-
Związek Legjonistów	6	312	-	-	-	-	6	312	3	85	-	-	-	-	-
P. O. W.	35	1.254	-	-	-	-	35	1.254	4	900	-	-	-	-	-
Związek b. Ochotników Armji Polskiej	7	631	-	-	-	-	7	631	1	25	-	-	-	-	-
Związek Oficerów Zerezwy	10	518	-	-	-	-	10	518	2	48	-	-	-	-	-
Związek Podofic. rezerwy	10	725	-	-	-	-	10	725	1	40	-	-	-	-	-
Związek Rezerwistów	198	10.621	3	97	-	-	201	10.718	9	420	4	450	1	80	-
Związek Osadników Wojsk.	30	2.652	-	-	-	-	30	2.652	3	140	-	-	-	-	-
Związek b. Ucz. Armji Polskiej we Francji	1	32	-	-	-	-	1	32	1	18	-	-	-	-	-
Związek Hallerczyków	1	75	-	-	-	-	1	75	1	250	2	350	1	125	-
Popierania Budowy Szkół Technych	32	650	6	130	-	-	38	780	2	50	4	245	-	-	5

18

WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI

Nr.1272/34T.

Sprawozdanie z życia pol-
skich związków i stowarzy-
szeń za pierwszy kwartał
1934 roku.

Białystok, dnia 8...V.1934r.

19

T A J N E - B.P I L N E

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny
w W a r s z a w i e.

Urząd Wojewódzki przesyła sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za pierwszy kwartał 1934r

Za W o j e w o d ę
(Józef B a y)
p.o.Naczelnik Wydz.Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:
Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu n/Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " w Wilnie,
" " Okręgowego w Białymstoku,
" " " w Grodnie,
" " " w Łomży
Samodzielny Referat Informacyjny Wydz.Zam.Sądu Okręgowego w Suwałkach,
" " " DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK.IX. w Brześciu n(B.
" " " DOK.I. w Warszawie,
P.O.P."Brygada"Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 21/VII 1934r.

LUBELSKI OKRĘGOWY ARCHIWUM
Zespół 22/V
Sygn. 79/BP
Zał.
Wpis

20

URZĄD WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1272/34.T.

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za I-szy kwartał 1934 r.

I. Część ogólna.

Działalność po skich stowarzyszeń i związków w okresie sprawozdawczym była dość intensywna i wszechstronna. Poważnym czynnikiem, pobudzającym do niej były wybory do przedstawicielstw samorządowych i rozumiane w sposób obywatelski, jeżeli chodzi o stowarzyszenia i związki prorządowe, rywalizacja z organizacjami, pozostającemi pod wpływem stronnictw opozycyjnych. Wybitne cechy rozwojowe nosiła działalność Związku Rezerwistów, Związku Strzeleckiego, Legjonu Młodych i Związku Młodzieży Ludowej . Na ubiegły kwartał przypadło także wyzbywanie się apatji przez organizacje rolnicze i spółdzielcze, które stopniowo wyzbywają się depresyj i zmieniają swój pogląd na walkę ze skutkami kryzysu gospodarczego. Panujące nastroje w stowarzyszeniach i związkach polskich uzewnętrzniły się podczas obchodów imienin Prezydenta Rzeczypospolitej i Marszałka Piłsudskiego oraz wystąpień publicznych w związku z uchwaleniem przez Sejm nowej ustawy konstytucyjnej i zawarciem paktu nieagresji z Niemcami. Pewne, niezdrowe wartości wniosły do życia i działalności polskich stowarzyszeń i związków, a zwłaszcza Związku Rezerwistów, Związku Strzeleckiego i Legjonu Młodych masowe akcje ekonomiczne, przeprowadzone w I-szym kwartale bież.roku przez pracownicze organizacje zawodowe w ośrodkach miejskich i przewyśku drzewnego. Ogólnie biorąc, zaznaczyć można, że działalność polskich stowarzyszeń i związków w ubiegłym kwartale w ostatecznym bilansie była pozytywniejsza, niż w kwartale poprzednim.-

A. Związki młodzieży.

Młodzież akademicka.

W dalszym ciągu dostrzegane było dość żywe zainteresowanie si młodzieży akademickiej życiem społecznem i gospodarczem, o czem świad czy powstanie 5-ciu nowych oddziałów akademickich Związku Strzeleckie go, wzrost elementu akademickiego w organizacjach Legjonu Młodych w Łomży, Grodnie, Białymstoku i Sokółce i poczynania akademików na grun cie wiejskim. Pozostaje to niewątpliwie, jak już zaznaczono w poprzed niem sprawozdaniu w związku przyczynowym z wydaniem przez Pana Mini stra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeń wyko nawczych do Ustawy o stowarzyszeniach akademickich i likwidacją ak de mickich kół prowincjonalnych, co stworzyło proces przesiąkania mło zi eży akademickiej do ogólnych stowarzyszeń młodzieżowych. Jest rzecz oczywistą, że młodzież akademicka przesiąka także i to w dużej mie rze do stowarzyszeń i związków opozycyjnych, podnosząc ich aktywność. Dowodzi tego Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, które zyskało dużo na likwidacyj akademickich kół prowincjonalnych. Mimo to wszystko, młodzież akademicka w życiu stowarzyszeń i związków polskich na tere nie województwa Białostockiego samodzielnej i poważniejszej roli dotychczas jeszcze nie odgrywa.

Młodzież wiejska.

Grupujące młodzież wiejską organizacje społeczne zaabsorbowane były wyborami do samorządu wiejskiego. Odnosi się to zwłaszcza do Związku Strzeleckiego i Związku Młodzieży Ludowej. Pierwszy z nich działał w kierunku powiększenia swego stanu organizacyjnego i reorga nizacyj oddziałów w granicach gmin i powiatów, drugi zaś reorganizo wał pracę związków sąsiedzkich. Oba one urządziły szereg odpraw kon ferencyj i koncentracyj, manifestując swoją ideologją w dniu obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego. W okresie ubiegłego kwartału nietylko

21

nie osłabła, lecz raczej została nasilona walka Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej ze Związkiem Strzeleckim i Związkiem Młodzieży Wiejskiej, prowadzona przy czynnem poparciu i współudziale kleru katolickiego. Z walki tej obie organizacje prorządowe wychodziły o tyle zwycięsko, że była ona dla nich bodźcem do intensywniejszej pracy, eliminowała z ich ogniw elementy chwiejne i słabe, a skłaniała elementy wartościowe do takiej pracy, któraby przekonywała do nich ogół społeczeństwa polskiego. Czynnik walki i przeciwieństw wytwarzał zatem w obu traktowanych organizacjach tężyznę i pobudliwość do pracy organizacyjnej. Zamarła prawie całkowicie w terenie działalność Związku Młodzieży Wiejskiej "Wici", częściowo wskutek tarć i wewnętrznych fermentów w Stronnictwie Ludowem. Podejmowane przez PPS. próby organizowania oddziałów Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego w ośrodkach wiejskich pozostały bez wyniku.-

Młodzież miejska.

Ubiegły kwartał był okresem silnego rozwoju Legjonu Młodych, którego organizacje w wielu wypadkach podwoiły liczebność swych członków. Nie był to zdrowy objaw w bilansie pracy Legjonu Młodych, który objął w znacznym odsetku element małowartościowy i nierzadko awanturniczy co w skutkach doprowadziło do tego, że jak np. w Białymstoku organizacja Legjonu Młodych poszła na niezdrową walkę w Sekcją Młodych Stronnictwa Narodowego i wywołała wieleswantur, które nie podniosły bynajmniej jej pozycji wśród społeczeństwa. Wyciągając z tego wnioski praktyczne, instancje kierownicze Legjonu Młodych przystąpiły pod koniec kwartału do gruntownej selekcji swych członków. Pozytywnie zapowiedziały się ogniwa Organizacji Młodych Pracy, które w Białymstoku, Hajnówce i innych miejscowościach skupiły w swych szeregach możliwy do urobienia element młodzieżowy. Zaznaczył się wyraźnie upadek wpływów Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego wśród młodzieży robotniczej, która niezawsze znajduje w nim odpowiednik dla swych nastrojów i orjentacyj,

gdy zestawia go z prorządowemi organizacjami młodzieżowemi.

Nie powiększyło także swego stanu posiadania Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej w ośrodkach miejskich, w których nastroje młodzież przyznać trzeba, kształtują się w kierunku radykalnym, stwarzając dużo możliwości rozwoju Legjonowi Młodych.-

Młodzież mieszana.

Jedyną niemal organizacją mieszaną, grupującą młodzież miejską i wiejską, jest w Województwie Związek Strzelecki, któremu wciąż jeszcze brak kierowników młodych. Stąd też w jego ogniwach duży odsetek członków przypada na jednostki starsze, które właściwie znaleść się winni w Związku Rezerwistów. Nasycenie Związku Strzeleckiego elementem starszym, często podchodzącym niewłaściwie do ruchu młodo-strzeleckiego i nie rozwiązana dotąd kwestja, kto właściwie ponosi odpowiedzialność wobec społeczeństwa za całokształt pracy związkowej, czynnik społeczny, czy też wojskowy, nie wpływają dodatnio na rozwój Związku Strzeleckiego, do którego element starszy w pewnych wypadkach przenosi niezdrowe orjentacje polityczne i wywołuje w ogniwach Związku zgoła niepotrzebne fermenty.-

Młodzież rzemieślnicza.

Pozostaje w lwiej części poza nawiasem stowarzyszeń i związków. Bierność jej w odniesieniu do życia społecznego przełamują powołali Związek Strzelecki, Legjon Młodych i Organizacja Młodzieży Pracującej, które zresztą na tym gruncie nie mogą wykazać się poważniejszymi wynikami.-

B. Zrzeszenia gospodarcze.

Nastąpił całkowity zanik działalności O.T.O. i K.R., natomiast pewną aktywność wnosi do pracy OTO. i KR. powołana do życia Białostocka Izba Rolnicza, podejmująca planowe wysiłki w kierunku ożywienia organizacyj rolniczych i społeczno-gospodarczych.

Izba zorganizowała kursy przysposobienia rolniczego dla nauczycielstw w czterech powiatach i rozpoczęła propagandę, w której podkreśla konie czność organizowania się rolników oraz stwarzania organizacjom rolniczym zdrowych podstaw finansowych. Charakterystycznym objawem tej propagandy są wypadki podejmowania przez organizacje rolnicze uchwał zobowiązujących członków tych organizacyj do uiszczania składek członkowych w określonej wysokości zależnie od stanu posiadania materjalnego. M.in. Sejmik Powiatowy w Ostrołęce uchwalił, że organizacje rolnicze winne zaniechać pobierania składek dobrowolnych i przejść jak najrychlej na konieczny system wpłacania na rzecz tych organizacyj przez rolników po trzy grosze od ha posiadanej ziemi równocześnie z podatkiem gminnym.

W ubiegłym kwartale zarysowały się silnie tendencje co do ożywienia będących w stagnacji organizacyj handlowo-rolniczych i spółdzielni rolniczych. Stagnacja tych organizacyj i niemożność ożywienia ich dotychczas były nierzadko skutkiem nietylko kryzysu, lecz także wynikiem poderwania wśród rolników zaufania do nich i obawy przed odpowiedzialnością materjalną z tytułu członkostwa. Obecnie przeprowadzana jest w kilku powiatach propaganda za stwarzaniem podstaw finansowych dla organizacyj spółdzielczych drogą określenia wpłat miesięcznych w odpowiedniej wysokości i ściąganiem ich w ciągu roku systematycznie, bez odpowiedzialności deklaracyjnej i statutowej Wynikałoby z tego pozornie, że ulega przeobrażeniem dotychczasowy ruch spółdzielczy .-

C. Zrzeszenia b.wojskowych.

W działalności związków i organizacyj b.wojskowych przeważały momenty organizacyjne i statutowe, jeżeli pominąć ich udział w uroczystościach obchodu dnia 19 marca i manifestacjach w związku z uchwaleniem przez Sejm nowej ustawy konstytucyjnej. Na podkreślenie zasługuj jakby załamanie się szybkiego dotąd rozwoju organizacyjnego Związku B

zerwistów w poszczególnych powiatach, częściowo z powodu braku spr. ży-
stego kierownictwa okręgowego, częściowo zaś wskutek drobnych tarć
wewnętrznych, które uważać można za przejściowe skutki nieżyciowego
doboru jednostek kierowniczych w okresie letnim ubiegłego roku, na
który przypadł najsilniejszy rozwój organizacyjny Związku. Pozytywne
były prace Związku Rezerwistów w powiatach z ludnością białoruską,
gdzie powiększył się dość znacznie stan posiadania jego oddziałów
mieszanych, polsko-białoruskich. Zastrzeżenie budzi tylko przewaga
w wielu oddziałach mieszanych elementu białoruskiego nad polskim,
spostrzeżenia bowiem praktyczne mówią, że praca takich oddziałów w
kierunku stwarzania procesu asymilacji państwowej ludności białorus-
kiej ulega często wypaczeniu.

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

Silne były rozwój organizacyjny i akcja propagandowa Towarzy-
stwa popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych , L.O.P.P. i
Ligi Morskiej i Kolonjalnej. Wnoszące dużo wartości do życia społecz-
nego organizacje ochotniczych straży ogniowych zaobsorbowane były
przystosowaniem swej struktury do ram Związku Straży Pożarnych R.P.
ja o Stowarzyszenia wyższej użyteczności publicznej. Moment kryzysu
psychicznego zarysował się w Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet po
ogłoszeniu znanego listu pasterskiego Episkopatu Polskiego. List ten
odczytany dwukrotnie z ambon wywołał zróżniczkowe nastroje społeczeń-
stwa w odniesieniu do Z.P.O.K., a w samych organizacjach Związku
spowodował ożywione dyskusje. Poszczególne organizacje Związku zarea-
gowały odpowiedniemi publikacjami, w których wyjaśniały społeczeństwu
że nie znajdują w dotychczasowej działalności swojej objektywnych
podstaw do przyznania słuszności księżom biskupom i zapewniały to
społeczeństwo, że w pracy tej pomimo wszystko nadal wytrwają. Ocenia-
jąc list pasterski w perspektywie czasu, stwierdzić można, że nie
osłabił on bynajmniej organizacyjnej spoistości Z.P.O.K., ani też

4 9/3

pomniejszył możliwości jego rozwoju organizacyjnego

E. Zrzeszenia inne.

Tarcia, jakie zaistniały w IV-tym kwartale ub.roku pomiędzy Związkiem Inwalidów Wojennych R.P. i Legją Inwalidów Wojsk Polskich, zostały zlikwidowane, niemniej jednak Legja Inwalidów Wojsk Polskich wskutek ujawnionych przez władze administracji ogólnej w drodze nadzoru nadużyć pieniężnych, popełnionych przez prezesa zarządu wojewódzkiego w Białymstoku, Antoniego Oteckiewicza straciła wiele możliwości rozwojowych.

II. Część szczegółowa.

a/ Związki młodzieży.

Legjon Młodych.

Mając wiele możliwości rozwoju organizacyjnego, Legjon Młodych nie umie ich wykorzystać, gdyż z jednej strony nie posiada odpowiednich kierowników ruchu młodo-legjonowego, z drugiej zaś nie-właściwie przystosowuje do warunków terenowych swoje założenia ideologiczne.

Jego programowy radykalizm, odpowiedni w ośrodkach o nasilonych wpływach Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji, nie jest należycie interpretowany w ośrodkach przemysłowych z przewagą nastrojów wybitnie radykalnych. Stąd też w tych ostatnich organizacje Legjonu Młodych zostały otwarte dla elementów różnorodnych, często komunizujących i awanturniczych. Elementy te w sposób swoisty rozumieją walkę z Sekcją Młodych Stronnictwa Narodowego i najbardziej niewłaściwie rozważają zagadnienie żydowskie. W konsekwencji takich niewłaściwości w Białymstoku Legjon Młodych w sposób reklamowy dla Sekcji Młodych Stronnictwa Narodowego spowodował kilka awantur ulicznych, a w Hajnówce stał się legalnym gruntem dla agitacji komunistycznej. Skłoniło to władze i zainteresowane czynniki do zajęcia się sprawami wewnętrznemi Legjonu Młodych i przyspieszenia powołania do życia

Towarzystwa Przyjaciół Legjonu Młodych, któreby przeprowadziło selekcję członków i wytyczyło konkretny plan pracy organizacjom młodo-legjonowym. Zwołana została odprawa komendantów obwodu Legjonu Młodych, na której przedyskutowano program prac bieżących na najbliższy okres czasu i dano odpowiednie nastawienia organizacjom w terenie. Poczynione już kroki i zabiegi pozwalają przypuszczać, że Legjon Młodych zajmie właściwe miejsce na płaszczyźnie prorządowego ruchu społecznego wśród młodzieży. Nieodzownie konieczne jest jednak określenie wyraźnie stosunku Legjonu Młodych do politycznego ruchu prorządowego i Związku Strzeleckiego.-

Związek Strzelecki.

Zorganizował sześć kursów przysposobienia rolniczego, utworzył oddziały pracy w Białymstoku i powiecie grodzieńskim, powiększył wydatnie stan swego posiadania organizacyjnego i przeprowadził wiele udanych akcyj o charakterze kulturalno-oświatowym. Oddziały akademickie Związku w poszczególnych miastach powiatowych województwa były żywotnemi ośrodkami pracy kulturalno-oświatowej i ogniskowały nierzadko życie towarzyskie, przysparzając Związkowi zwolenników. Charakterystycznem jest, że oddziały akademickie Związku Strzeleckiego umiejętną propagandą i właściwem podejściem do konkretnej pracy terenowej prowadzą skuteczną dywersję w odniesieniu do organizacyj Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Tem też należy tłumaczyć wypadki gwałtownych wystąpień duchowieństwa katolickiego przeciwko tym oddziałom.-

Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Mimo dużego nakładu pracy i silnego poparcia moralnego i finansowego ze strony Stronnictwa Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji i duchowieństwa katolickiego minimalnie tylko powiększyły swój stan posiadania pod względem organizacyjnym. Fakt ten wymaga o tyle podkreślenia, że kiedy Związek Strzelecki i Związek Młodzieży Ludowej przeprowadzają różne akcje finansowe na cele opólno-społeczne i kultu-

24

ralno-oświatowe dba wyłącznie o własne interesy. W kwartale ubiegłym stwierdzono, że jakkolwiek Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej jest nadal uważane za przybudówkę młodzieżową Stronnictwa Narodowego i PS.Chrzescijańskiej Demokracji, to jednak patronaty jego unikają rażącego wciągania go na płaszczyznę działań politycznych i często niewykluczają możliwości współpracy oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej ze Związkiem Strzeleckim. Nie ulega oczywiście wątpliwości, że idąc na taką współpracę, patronaty Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej liczą na rozwinięcie odpowiedniej propagandy wśród Związku Strzeleckiego. Ustalono również, że oddziały Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej przygotowują członków dla Sekcji Młodych Stronnictwa Narodowego taki sam sposób, jak to czyniły w odniesieniu do b.Obozu Wielkiej Polski. Było kilkanaście wypadków brania udziału przez oddziały Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w obchodach imienin Marszałka Piłsudskiego.

Związek Młodzieży Ludowej.

Działalność jego wyczerpywały udział w wyborach do samorządu wiejskiego, reorganizacja związków sąsiedzkich, praca świetlicowa, przygotowywanie kursów rolniczych i organizowanie imprez teatralnych. Doskonałym środkiem propagandy na rzecz Związku Młodzieży Ludowej były specjalne audycje radjowe, udzielane jego wybitnym zespołom.

Podjęta w ubiegłym roku akcja przeciwstawna w odniesieniu do Związku Młodzieży Ludowej przez Związek Młodzieży Wiejskiej "Wici" zakończyła się dla ostatniego niepowodzeniem. Obecnie Związek Młodzieży Ludowej jest jedyną , masową organizacją młodzieżową na terenie wiejskim, jeżeli pominąć Związek Strzelecki.-

Organizacja Młodzieży Pracy.

Silniej rozwinęła się w Białymstoku, gdzie grupuje młodzież bezrobotną, zatrudnianą częściowo przy miejskich robotach publicznych

b/ Zrzeszenia gospodarcze.

Koła gospodyń wiejskich w kilku powiatach Województwa zorganizowały t.zw. "Kursy zdrowia", które posiadały dużą frekwencję. OTO. i K przy pomocy Izby Rolniczej urządziły siedem kursów rolniczych, które ukończyło 315 osób. Usktywniono działalność 3-ch spółdzielni rolniczo -handlowych i 9-ciu Kas Stefczyka. Pozatem Białostocka Izba Rolnicza wypracowała plan pracy na najbliższe miesiące, przewidujący zorganizowanie wojewódzkiego kursu dla instruktorów rolniczych i wykorzystanie go dla celów ożywienia pracy w terenie nad podniesieniem kultury gospodarstw rolnych.-

c/ Związki b.Wojskowych.

P.O.W. w powiatach augustowskim i suwalskim urządziło cykl gawęd wieczorowych inicjowało pracę innych organizacyj społecznych i przeprowadziło skutecznie akcję pomocy dla bezrobotnych członków.

Związek Osadników Wojskowych uruchomił w Grodnie zakład wychowawczy dla młodzieży szkolnej pod nazwą "Ognisko" i zainteresował nim ogół społeczeństwa w powiecie.

Związek Rezerwistów przeprowadził 8 koncentracyj z udziałem około 1500 członków, inicjował obchody w dniu 19 marca i manifestacje w związku z uchwaleniem przez Sejm nowej ustawy konstytucyjnej i zawarciem paktu o nieagresji z Niemcami.

d/ Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

Związek ochotniczych straży pożarnych zakończył reorganizację oddziałów powiatowych zwołaniem zjazdu okręgowego delegatów w Białymstoku, na którym zostały wybrane rada wojewódzka Związku Straży Pożarnych R.P.-

Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet poza reagowaniem na list księży biskupów dla przeciwdziałania jego skutkom prowadził rozległą akcję pomocy bezrobotnym, a zwłaszcza dożywiania dzieci, nie zaniedbując pracy świetlicowej i organizowania odczytów na takie tematy, jak

25

zasada zmiany Konstytucji i t.p. List Episkopatu Polskiego nie wywołał fermentu w organizacjach Związku i nie zmniejszył jego możliwości rozwojowych.

Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych powiększyło stan swego posiadania o 62 koła i około 2.200 członków.

Liga Morska i Kolonjalna w swej działalności kładła nacisk na propagowanie akcji Funduszu Obrony Morskiej.-

L.O.P.P. zorganizował 11 kursów informacyjnych, oraz łącznie około 40-ta kursów przeciwgazowych, dla drużyn odkażających i pokazowych.-

e/ Organizacje nowo-powstałe i rozwiązane.

Rozpoczął działalność na terenie Województwa Związek Obrońców Kresów Wschodnich.

Powstały: Wojewódzka Rada Łowiecka, Towarzystwo Przyjaciół Hajnówki mające na celu współdziałanie z władzami przy budowie osiedla robotniczego, Stowarzyszenie Właścicieli Nieruchomości w Bielsku-Podlaskim i 4 koła Opieki Rodzicielskiej przy szkołach średnich.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

Urząd Wojewódzki Białostocki

A K T U A L N Y S T A N C Y F R O W Y

polskich legalnych stowarzyszeń, związków i spółdzielni

Charakter organizacji	Stan w dniu 1.I. 1934r.	Sytuacja w czasie od 1.I.do 31.III.1934 roku						Stan w dniu I.IV. 1934r.
		Zawieszono	W nadzorze	Rozwiązano przez władze państwowe	Rozwiązano drogą własnych uchwał	Zlikwidowano w trybie art.26	Założono nowych	
1								
a/ Stowarzyszenia i związki zarejestrowane	884	-	-	-	4	3	50	927
b/ O d d z i a ł y	1591	1	-	-	4	3	96	1680
c/ Stowarzyszenia zwykłe	153	-	-	-	-	-	8	161
a/ Spółdzielnie	159	-	-	-	-	-	23	182
b/ Ich /oddziały/ placówki	112	-	-	-	-	18	1	95
a/ Związki Z a w o d o w e	61	-	-	-	2	-	-	59
b/ Ich oddziały	95	-	-	2	1	-	10	102
a/ Centrale stowarzyszeń wyższej UŻYTECZNOŚCI	-	-	-		-	-	-	-
b/ Ich oddziały zarejestrowane	1284	-	1	-	-	-	-	1284
c/ Ich oddziały zwykłe	234	-	-	-	-	-	3	237

W.B.

Urząd Wojewódzki Białostocki
AKTUALNY STAN CYFROWY
polskich legalnych stowarzyszeń, związków i spółdzielni

25

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1272/1/34 T.

Białystok, dnia 1. sierpnia 1934 roku

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za drugi kwartał 1934 roku.-

T a j n e - b. P i l n e

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny

w W a r s z a w i e

Urząd Wojewódzki przesyła sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń na drugi kwartał 1934 roku.-

Za W o j e w o d ę

/ Józef B a y /
p.o.Naczelnika Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:
1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " Wydz.Zam.Sądu Okręgowego w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
16/ " " " " IX w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " " I w Warszawie,
18/ K.O.P."Brygada" Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Wojewódzki PP.w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

W.D.

Urząd Wojewódzki Białostocki
Nr.BP.1272/1/34 T.

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za II-gi kwartał 1934r.

I. Część pierwsza

Działalność polskich stowarzyszeń i związków była w dalszym ciągu intensywna i miała dość szeroki zasięg. Wiązała się ona w dużym stopniu przyczynowo z wyborami do rad miejskich, które pobudzały intensywność w działaniu poszczególnych organizacyj społecznych. W płaszczyźnie traktowanych wyborów Stowarzyszenia i Związki prorządowe rywalizowały skutecznie z organizacjami, pozostającemi pod wpływem stronnictw opozycyjnych. Pierwsze miejsce pod tym względem zajmował Związek Rezerwistów, mniej zaś intensywny był Związek Strzelecki, Związek Młodzieży Ludowej i Legjon Młodych. Spostrzeżenia z okresu sprawozdawczego pozwalają dopatrywać, że Związek Strzelecki wskutek nastawienia jego działalności głównie na wyszkolenie wojskowe i WF. zatraca nierzadko charakter społecznej organizacji wychowania obywatelskiego, na co Urząd Wojewódzki zwrócił uwagę właściwym czynnikom. W odniesieniu do Legjonu Młodych zaznaczyć należy, że jego ogniwa przeżywają jakby pewnego rodzaju proces przystosowania swych założeń ideologicznych do terenowych warunków pracy i, że w związku z tem powstawały w tych ogniwach tarcia,które wyłoniły konieczność zwołania w sierpniu br.zjazdu i zlotu okręgowego w Białymstoku oraz powoływania do życia Kół Senjorów dla każdego z obwodów. Traktując o związku Młodzieży Ludowej, wypada nadmienić,

./.

zarysował się zgoła niezdrowy jego stosunek do Związku Strzeleckiego, będący wynikiem dotychczasowego nastawienia ze strony czynników kierowniczych Związku Strzeleckiego na przekształcanie kół Związku Młodzieży Ludowej na Oddziały Związku Strzeleckiego w tych miejscowościach, w których istniały dotąd Koła Związku Młodzieży Ludowej, a powstały Oddziały Związku Strzeleckiego. W tej też racji została rozprowadzona na teren dyrektywa co do rozgraniczenia stref działania pomiędzy Związkiem Strzeleckim i Związkiem Młodzieży Ludowej w ten sposób, ażeby rywalizacja pomiędzy temi organizacjami nie hamowała ich rozwoju i, ażeby organizacje te wzajemnie się uzupełniały pracą terenową.-

Wszystkie, prorządowe organizacje społeczne wzięły masowy udział w demonstracjach w dniach 18 czerwca w związku z mordem, dokonanym na osobie śp.Ministra Spraw Wewnętrznych Bronisława Pierackiego, dając wyraz swemu potępieniu dla bezpośrednich i moralnych sprawców zbrodni i zapewniając Rząd, że może całkowicie na nie liczyć w swych poczynaniach co do zapewnienia w kraju ładu, porządku i bezpieczeństwa.-

A. Związki Młodzieży

Młodzież akademicka

Młodzież akademicka większej roli w życiu społecznem i gospodarczem województwa białostockiego w kwartale ubiegłym nie odegrała. Powstały wprawdzie trzy nowe oddziały akademickie Związku Strzeleckiego i wzrósł cokolwiek element akademicki w organizacjach Legjonu Młodych w Grodnie, Białymstoku, Ostrowi-Mazowieckiej i Wysokiem-Mazowieckiem, nie stworzyło to jednak wyraźniejszych form dla

./.

udziału młodzieży akademickiej w ruchu społecznym i gospodar-
czym, ani też nie pomniejszyło nas, enia tą młodzieżą Stowa-
rzyszeń i związków społecznych, pozostających pod wpływami
stronnictw opozycyjnych. Stworzenie tych form ułatwi niewątpli-
wie działalność Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży Akademickiej,
którego Komitet Wojewódzki znajduje się w stadjum organizacji.

Młodzież wiejska

Na okres sprawozdawczy przypadły intensywne roboty w pol
Stąd też udział Młodzieży Wiejskiej w życiu społecznem i gospo
darczem był mniejszy, niż w pierwszym kwartale i to tembardzie
że została ona uprzednio wyczerpana w dużym stopniu wyborami d
samorządów gminnych. Działały głównie na terenie wiejskim Związ
ek Młodzieży Ludowej, Związek Strzelecki i Stowarzyszenie Mło
dzieży Polskiej. Pierwszy z nich dążył do powiększenia swego
stanu organizacyjnego, przeciwstawiał się próbom i tentencjom
przekształcania jego kół na oddziały Związku Strzeleckiego i
przygotowywał jesienne kursy sąsiedzkie, gminne, powiatowe i
wojewódzki dla przodowników pracy związkowej. Związek Strze
lecki działał przedewszystkiem w zakresie PW.i WF., zaś Stowa
rzyszenie Młodzieży Polskiej wykorzystywane było przez Stronn
ictwo Narodowe i PS.Chrześcijańskiej Demokracji w kierunku tra
nsmitowania wpływów tych stronnictw na teren. Pozatem Stowarzy
szenie Młodzieży Polskiej, inspirowane przez duchowieństwo ka
tolickie, prowadziło nie-rzadko dość ostrą walkę ze Związkiem
Strzeleckim i Związkiem Młodzieży Ludowej, która w obu tych
organizacjach pobudzając je do reakcji, wytwarzała tężyznę i
znaczne nastawienie na pracę organizacyjną. Jak już zaznaczon

9

Jak już zaznaczono w poprzednich sprawozdaniach, zamarła całkowicie na terenie województwa Białostockiego działalność Związku Młodzieży Wiejskiej "Wici", głównie wskutek tarć i fermentów wewnętrznych w Stronnictwie Ludowem.-

Młodzież miejska

Po okresie intensywnego i silnego rozwoju Legjonu Młodych, zaistniały w ogniwach tej organizacji wyraźne tarcia i fermenty na tle przystosowywania założeń ideologicznych Legjonu Młodych do warunków i właściwości pracy terenowej. Tarcia te uzewnętrzniły się szczególnie w białostockim obwodzie Legjonu Młodych, w którym pod koniec czerwca doszło nawet do rozłamu. Zapoczątkowana w pierwszym kwartale br. selekcja członków w poszczególnych ogniwach Legjonu Młodych nie zapobiegła tym tarciom, a przeciwnie nawet doprowadziła do ich zaostrzenia, wobec czego wyłoniła się konieczność przedsięwzięcia radykalnych środków zaradczych w formie mianowania komisarycznego Komendanta Okręgu, oraz zarządzenia zjazdu i zlotu okręgowego na sierpień. Co do Związku Strzeleckiego na terenie miejskim podkreślić należy, że podnoszone są zastrzeżenia przeciwko tworzeniu samodzielnych oddziałów akademickich Związku. Podnoszący te zastrzeżenia oświadczają, że doprowadza to do powstawania w łonie związku organizacji elitarnych, ze szkodą dla konsolidowania na jego gruncie wartościowych elementów o różnym poziomie umysłowym, różnych zawodach i t.p..-

Organizacja Młodzieży Pracującej /OMP/ pozytywnej działalności nie uzewnętrzniła.-

./.

9

Młodzież mieszaną

Do niedawna jedyną niemal organizacją mieszaną, grupującą młodzież miejską i wiejską, był w województwie Białostockiem Związek Strzelecki, obecnie staje się taką samą organizacją Legion Młodych. W obu tych organizacjach znaczny odsetek członków przypada na jednostki starsze, które, jak Urząd Wojewódzki podkreślał kilkakrotnie, winne się znaleźć w Związku Rezerwistów, jednostki te bowiem, podchodzą niewłaściwie do ruchu młodo-strzeleckiego, jak też młodo-legjonowego i przenoszą na grunt tego ruchu niezdrowe orjentacje polityczne, które w konsekwencji doprowadzają do fermentów, tarć i rozdźwięków. Dlatego też Urząd Wojewódzki uważa za wskazane spowodowanie zahamowania dopływu elementu starszego do traktowanych organizacyj.-

Młodzież wiejska

Pozostaje nadal poza nawiasem stowarzyszeń i związków społecznych. Przekształcenie jej bierności w odniesieniu do życia społecznego przez Związek Strzelecki, Legjon Młodych i Organizację Młodzieży Pracującej odbywa się bardzo powoli.-

B. Zrzeszenia gospodarcze

Zobrazowany w poprzednim sprawozdaniu kryzys działalności dobrowolnych organizacyj rolniczych przy równoczesnem podrywaniu zaufania ludności rolniczej do organizacyj spółdzielczych stwarza coraz silniejsze przekonanie, że należy możliwie rychło przystąpić do tworzenia, opartych na zdrowych podstawach, organizacyj rolniczych o charakterze masowym i do pewnego stopnia przymusowych. Sprawa

./.

zaprzątała umysły wszystkich niemal czynników, interesujących się sytuacją gospodarczą wsi. Z dotychczasowego przepracowania tej sprawy wyłania się koncepcja Powiatowych Związków Rolniczych, która w ogólnym zarysie przedstawia się następująco: Związek zrzesza wszystkich rolników w powiecie na podstawie uchwał rad gromadzkich i gminnych kolegjów wyborczych. Ogniwami związków są koła gromadzkie w skali poszczególnych wsi i koła gminne w skali gminnej. Członkowie związku wpłacają jednorazowo wpisowe w naturze /określoną ilość klg.żyta od każdego ha posiadanej ziemi/ a następnie uiszczają również w naturze określone statutem składki członkowskie. Wpłaty tytułem wpisowego tworzą początkowy kapitał obrotowy i jakby interwencyjny związku /uzyskują go Powiatowe Związki Rolnicze ze sprzedaży określonej statutem części zboża/ który przy poparciu materjalnem samorządów gminnych i powiatowego oraz ewentualnej pomocy kredytowej państwowych i komunalnych instytucyj kredytowych będzie działał w kierunku: 1/Regulowania cen na zboże w skali lokalnej przez skupywanie go w formie zastawu od rolników, zmuszonych do wyzbywania się zboża w nieodpowiednim czasie /skupywanie dokonywane jest w formie zastawu do określonego czasu, po którego upływie jeżeli rolnik zboża nie wykupie może być ono sprzedane z tem, że różnica w cenie sprzedażnej i zastawu zostanie wypłacona rolnikowi po potrąceniu istotnych kosztów przechowania zboża i kosztów administracyjnych związku/; 2/Udzielania członkom związku w wypadkach nieszczęścia odpowiednich zapomóg; 3/Organizowania i regulowania spędu inwentarza żywego na jarmarki po uprzednim zainteresowaniu nimi nabywców i ustaleniu ceny sprzedażnej; 4/Tworzenie spółek jajczarsko-mleczarskich; 5/Organizowania sprzedaży lnu, konopi, sa-

./.

podziałów, wełny i t.p.. Związek buduje przy pomocy samorządów składnicę na zboże, brane pod zast w, urządza punkty zbioru jaj i ewentualnie spodu drobiu, nawiązuje łączność z nabywcami bydła i produktów wytwórczości rolnej w większych ośrodkach kraju, zawiera umowy na dostawy do wojska i t.p.. Nakreślone w zarysach tylko cele, zadania i działalność związku zostaną opracowane w szczegółach na podstawie postulatów, zgłaszanych bezpośrednio z terenu. Organizacja Powiatowych Związków Rolniczych rozważana jest z punktu widzenia konieczności konsolidowania ludności wiejskiej na gruncie pracy gospodarczej i kulturalno-oświatowej, mającej na celu podniesienie kultury gospodarstw rolnych pod pewnego rodzaju nadzorem czynników państwowych i społecznych czynników prorządowych, a także z punktu widzenia potrzeby wciągnięcia do tej pracy powołanych do życia ustawą samorządową rad gromadzkich i gminnych kolegjów wyborczych. Organizacja Powiatowych Związków Rolniczych, jak przyznaje Izba Rolnicza, nie zahamuje w niczem rozwoju dobrowolnych organizacyj rolniczych i spółdzielnych, a przeciwnie powiąże je i podniesie do poziomu organizacji elitarnych wyższego rzędu. Na urządzonych w terenie kilku konferencjach zainteresowanych czynników wypowiedziano się za rychłem przystąpieniem do tworzenia Powiatowych Związków Rolniczych, podkreślając że doraźnym ich zadaniem winna być wymiana zboża siewnego. Sprawa Powiatowych Związków Rolniczych jest przepracowana w szybkim tempie i jako taka zostanie naświetlona Ministerstwu w opracowaniu specjalnem. O konieczności powołania do życia tego rodzaju organizacyj masowych świadczy fakt, że Np .w powiecie ostrowskim z braku tej organizacji umasowiono działalność Spółdzielni Rolniczo-Handlowej i przez jej interwencję uzyskano na miejscowym rynku z ożowym pod

./.

30

wyżkę cen do poziomu, notowanego na Warszawskiej giełdzie zbożowej.-

C. Zrzeszenia b.wojskowych

W działalności związków i organizacyj b.wojskowych nie dostrzeżono bardziej charakterystycznych momentów, jeżeli pominąć fakt, że najliczniejszy z tych związków, Związek Rezerwistów, zdołał przełamać podkreślone w poprzedniem sprawozdaniu drobne tarcia wewnętrzne i zapewnić sobie dalsze możliwości rozwoju organizacyjnego. Na uwagę zasługują pozytywne prace Związku Rezerwistów w powiatach z ludnością białoruską, gdzie wzrosła ilość jego oddziałów mieszanych polsko-białoruskich z przewagą elementu polskiego.-

D. Zrzeszen. ogólno-społeczne i kulturalno oświatowe

Intensywna była działalność organizacyjno-propagandowa Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych, Ligi Morskiej i Kolonjalnej w związku z tegorocznym obchodem "Święta Morza", L.O.P.P. w związku z Tygodniem Lotu, Ochotniczych Straży Pożarnych z racji przystosowywania się do organizacji Związków Straży Pożarnych R.P., jako stowarzyszenia wyższej użyteczności publicznej. Zarysowała się również silnie rozwojowa działalność Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, który nie stracił na skutek listu pasterskiego Episkopatu Polskiego, nic ze swego zaufania wśród społeczeństwa i możliwości rozszerzania swej pracy dla Państwa pozytywnej.-

./.

E. Zrzeszenia inne

Uwag nie nastręczają.-

II. Część szczegółowa

A. Związki młodzieży

Legion Młodych

Niewłaściwe nastawienie działalności Komendy Okręgu i Komendy Obwodu Legjonu Młodych w Białymstoku, o czem Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w poprzednim sprawozdaniu doprowadziło do rozłamu w tych ogniwach. Rozłam ten, który skłonił Komendanta Głównego L.M.do zwolnienia legjonisty Włodzimierza Różgiewicza ze stanowiska Komendanta Okręgu i mianowania Wacława Zagórskiego komisarycznym Komendantem Okręgowym, a następnie spowodował usunięcie z organizacji legjonistów Stanisława Tołłoczko, zastępcę komendanta okręgowego i kilku jego zwolenników, zaistniał częściowo na tle ustosunkowania się ki erowników wspomnianych organizacyj do sprawy powoływanego do życia Koła Senjorów i współpracy Legjonu Młodych z BB.W.z R.. Komisaryczny Komendant Okręgu, Wacław Zagórski zarządził na dzień 15 sierpnia rb.w Białymstoku zjazd i zlot okręgowy, poprzedzony odprawą komendantów obwodów, która odbyła się w Białymstoku w dniu 29 lipca rb.. Przygotowywania do zjazdu i zlotu pozwalają dopatrywać, że zjazd wypracuje właściwe wskazania w odniesieniu do dalszej działalności organizacji Legjonu Młodych na terenie Województwa Białostockiego, określi swój stosunek do kół Senjorów i BBWzR.w sensie uznania tych organizacyj za instancje

./.

12

131

doradcze i położy kres wszelkiego rodzaju niewłaściwościom w działalności Legjonu Młodych na terenie województwa białostockiego, które hamowały jego rozwój, nie budowały zaufania do niego społeczeństwa i sprzyjały szkodliwemu rozwojowi na gruncie organizacji Legjonu Młodych radykalizmu terenowego.-

W ubiegłym kwartale powstały nowe ogniwa Legjonu Młodych w Mońkach, pow.białostockiego, Wysokiem-Mazowieckiem i Ostrołęce, obwody w Grodnie, Łomży i Wołkowysku pozyskały około 150 nowych członków, zaś obwód białostocki utracił około 100 członków w wyniku tarć wewnętrznych..-

Związek Strzelecki

Zorganizował 10 kursów przysposobienia rolniczego, kilkanaście koncentracji, ponad 30 zawodów strzeleckich, zawody o POS.oraz kilkadziesiąt marszów i ćwiczeń nocnych, nie zaniedbując pracy świetlicowej. Wszystkie ogniwa związków podjęły akcję eliminowania ze swych szeregów jednostek małowartościowych. Akcja ta jest już na ukończeniu. Ogniwa te brały liczny udział w obchodach 3ćgo Maja, Tygodnia LOPP-u i Święta Morza, oraz w akademcjach i manifestacjach i nabożeństwach żałobnych w związku z mordem popełnionym na osobie śp.Ministwa Spraw Wewnętrznych Bronisława Pierackiego. Wskutek trwających w polu intensywnych prac osłabła działalność oddziałów wiejskich. Ogólnie oddziały Związku Strzeleckiego urządziły około 1500 imprez sportowych, przedstawień, zabaw, zebrań świetlicowych i tp., które przysporzyły związkowi znaczne środki finansowe na cele społeczne i własne. Stan posiadania Związku zwiększył się wydatnie w powiatach łomżyńskim, grodzieńskim w Białymstoku. W Grandziczach, powiatu grodzieńskiego zorganizowano kurs instrukcyjny dla 80 strzelców

./.

w Grodnie powstał Komitet Budowy Domu Strzelca, który przystąpił już do budowy tego domu, zatrudniając większą ilość strzelców. W Ostrowi-Mazowieckiej powołano do życia Międzyorganizacyjną Komisję Strzelecką dla propagandy sportu strzeleckiego.-

Dnia 13 maja br.w Białymstoku odbył się zjazd delegatów Okręgu III Związku Strzeleckiego, na którym przemawiali p.o.Wojewoda Stanisław Michałowski, Generał Smorawiński, posłanka Praussowa, tymczasowy Prezydent m.Białegostoku Nowakowski, poseł Terlikowski, Prezes Zarządu Okręgowego d-r Adam Piasecki i inni. Po przyjęciu do wiadomości sprawozdania z działalności okręgu i komendy okręgu oraz wysłuchaniu referatu posła Terlikowskiego na temat zmiany konstytucji, wybrano nowy zarząd okręgowy w składzie: d-r Adam Piasecki, Dyrektor Izby Skarbowej w Białymstoku - Prezes, poseł Konstanty Terlikowski - Wice-Prezes, Różański, Bolesław Kozon, kapitan Skwarnicki, Adam Jarosz, Naczelnik Wydziału Izby Skarbowej, Kryński Inspektor Meljoracyjny, Michał Łazarski, poseł, inż.Grochowski, Nowicka, Godlewska i Terszeń.- członkowie. Na zakończenie zjazdu powzięto kilka rezolucyj natury ideowej.-

Dnia 29 kwietnia odbył się w Białymstoku zjazd delegatów Związku Strzeleckiego z powiatu białostockiego, na którym wybrano nowy zarząd i wytyczono program pracy na najbliższą przyszłość dla oddziałów związku w powiecie -

Silniej zwalczane były oddziały Związku Strzeleckiego przez duchowieństwo katolickie w Raczkach, powiatu augustowskiego oraz Suwałkach i Filipowie, powiatu suwalskiego. Ustosunkowały się nieprzychylnie do Związku Strzeleckiego dwa istniejące w powiecie suwalskim koła Związku Młodzieży Ludowej, którego 34 koła w tymże powiecie zostały przekształcone na oddziały Związku Strzeleckiego.-

./.

732

Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej

Pomimo silnego poparcia ze strony duchowieństwa katolickiego nie powiększyło swego stanu posiadania organizacyjnego. Dostrzeżone w ubiegłym kwartale liczne fakty świadczą, że w Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej istnieją tendencje nawiązywania przez jego ogniwa współpracy z prorządowemi organizacjami społecznemi. Objawami tej współpracy za ubiegły kwartał są fakty wspólnego urządzania akademji i nabożeństw żałobnych z powodu mordu, dokonanego na osobie śp Ministwa Spraw Wewnętrznych Bronisława Pierackiego. Poszczególne Oddziały Stowarzydzenia Młodzieży Polskiej urządziły kursy w wii katolickiej w Augustowie i Teolinie, powiatu augustowskiego, zorganizowały uroczystość poświęcenia sztandaru oddziału żeńskiego w Zabłudowie, powiatu białostockiego, zorganizowały kilkaset odczytów, pogadanek i gier sportowych. W Ostrowi-Mazowieckiej odbył się 10-ciodniowy kurs dla gospodyń, dnia 28 kwietnia w Łomży Zjazd Okręgowy Delegatów Męskich Oddziałów i dnia 5 maja tamże Zjazd Okręgowy Delegatów Oddziałów Żeńskich. W zjazdach tych wzięło udział 360 delegatów ze 196-ciu oddziałów. Zjazdy odbyte przy udziale księdza biskupa pomocnego Dembka, opracowały program prac dla oddziałów i uchwaliły szereg rezolucyj organizacyjnych.-

Nadmienić należy, że istnieje możliwość pewnego zniweliwania wpływów Stronnictwa Narodowego i Pr.Chrześcijańskiej Demokracji na gruncie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, chodzi jednak o to, ażeby organizacje prorządowe odpowiednio tę możliwość wykorzystały.

./.

Związek Młodzieży Ludowej

Doprowadzono w ubiegłym kwartale do ustalenia zasady, że Związek Młodzieży Ludowej nie będzie organizował swych kół w tych miejscowościach, w których istnieją Oddziały Związku Strzeleckiego i odwrotnie. W ten sposób położy się kres szkodliwej rywalizacji, której wynikiem byłoby wzajemne osłabianie się obu organizacyj. Nadto poczyniono szereg kroków w kierunku ożywienia działalności Zarządu Wojewódzkiego i Kierownictw Powiatowych Związku, które nierzadko były bezczynne. Najsprawniej działały Oddziały Związku Młodzieży Ludowej w okręgu łomżyńskim, gdzie pobudowały dwa domy ludowe z własnych funduszów i zorganizowały kilka pożytycznych imprez. W powiatach z ludnością białoruską oddziały związku zostały nastawione na pozytywną pracę asymilacyjną wśród ludności białoruskiej. Nadto w związku z koncepcją tworzenia Powiatowych Związków Rolniczych i dla zapewnienia tym związkom odpowiednich kard kierowników pracy przystąpiono do opracowania organizacji i programów jesiennych kursów Związku Młodzieży Ludowej - sąsiedzki gmin ych, powiatowych i wojewódzkiego. W ubiegłym kwartale powsta 13 nowych kół związku.-

Organizacja Młodzieży Pracującej

N oddziały powstały w Sokółce i Łapach, powiatu wysokomazowieckiego.-

B. Zrzeszenia gospodarcze

Ożywiona była działalność Zjednoczenia Rolniczo-Handlowego

133

Związku Kupców Polskich w Grodnie. Odbyty w Grodnie zjazd delegatów Okręgowej Spółdzielni "Jutrzenka" stwierdził określony zysk spółdzielni i postanowił wypłacenie udziałowcom dywidendy. W dniu 17 czerwca w Ostrołęce odbył się powiatowy zjazd rolników w sprawie utworzenia powiatowej organizacji rolniczej, opartej na samorządzie terytorjalnym i powołania do życia spółdzielni powiatowej, opartej finansowo na udziałach samorządu terytorjalnego, Komunalnej Kasy Oszczędności i istniejących w powiecie drobnych spółdzielni i Kas Stefczyka. W Łysych, powiatu ostrołęckiego zlikwidowano spółdzielnię spożywczą. W powiecie szczuczyńskim dostrzeżono ożywienie działalności O.Z.O.i K.R., akcję konwersyjną w kasach Stefczyka i znaczny postęp w pracach spółek wodnych.-

Z inicjatywy Kółka Rolniczego w Grądzkich-Szczepanienkach, powiatu wysoko-mazowieckiego odbył się tamże rejonowy zjazd gospodarczy, z udziałem działaczy gospodarczych z całego powiatu. Oceniając ogólnie działalność dobrowolnych organizacyj i zrzeszeń gospodarczych, należy zaznaczyć, że nie spełniają one nawet w minimalnym zakresie swego zadania i że przeto konieczne jest poszukiwanie możliwości powołania do życia masowej organizacji rolniczej, któraby organizowała rolnictwo do walki ze skutkami kryzysu gospodarczego.-

C. Związki b.wojskowych

Działalność najsilniejszego liczebnie z tych związków, Związku Rezerwistów obliczona była na skonsolidowanie działalności społecznej zróżniczkowanych organizacyjnie rezerwistów i b.wojskowych. Ogniwa Związku kładły nacisk na przeszkolenie wojskowe i

./.

uświadomianie obywatelskie swych członków. W szczegółach działalność Związku Rezerwistów przedstawia się następująco: Dnia 15 w kwietnia w Augustowie odbył się Zjazd Powiatowy delegatów związku, na którym wybrano nowy zarząd powiatowy i postanowiono przeprowadzić selekcję członków we wszystkich oddziałach, w powiecie białostockim w Jasionówce - otwarto świetlicę, w powiecie ostrołęckim - zatrudniono znaczną ilość bezrobotnych członków związku przy regulacji rzek i zorganizowano dwa nowe oddziały, w powiecie szczuczyńskim - ilość członków związków ogólnie wzrosła do 200-tu, w powiecie wysoko-mazowieckim - wybrano nowy zarząd powiatowy i zatrudniono kilkudziesięciu członków przy budowie strzelnic, w powiecie wołkowyskim - odbyty dnia 24 czerwca rb.zjazd powiatowy wybrał nowy zarząd, w powiecie suwalskim - oddziały związku przygotowują się do ćwiczeń wiosennych; w tymże powiecie powstały dwa nowe oddziały związku.-

Dość ożywiona była działalność oddziałów Związku Byłych Ochotników Armji Polskiej w Grodnie i Białymstoku. W Białymstoku dnia 17 czerwca na walnem zebraniu Białostockiego Koła P.O.W.wybrano nowy zarząd i postanowiono zainteresować się troskliwie bezrobotnymi peowiakami.-

W Białymstoku dnia 22 kwietnia odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru Okręgowego Związku Obrońców Kresów Wschodnich. W uroczystości tej wziął udział generał Osiński.-

D.Zrzeszenie ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe

Związek Straży Pożarnych prowadzał pracę związane z nadaniem mu praw stowarzyszenia wyższej użyteczności publicznej. Ochotnicze Straże Ogniowe urządziły kilkadziesiąt przedstawień,

./.

35

imprez dochodowych i zbiórek na cele ogólne i własne. Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet urządził kilkanaście kolonij i półkolonij dla dzieci, w tem kilkanaście kolonij dla dzieci polskich z Niemiec, prowadził kursy kroju i szycia i brał czynny udział w odbytych wyborach do rad miejskich. Działalność Towarzystwa popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych rozwijała się pomyślnie, nie mniej jednak hamowała ją agitacja stronnictw opozycyjnych, które usiłowały narzucić społeczeństwu przekonanie, że zebrane przez Towarzystwo fundusze zostaną zużyte przez władze szkolne na zgoła inne cele. W związku z tem wyłania się do rozważenia sprawa, czy nie należałoby ogłaszać publicznie wyników akcji finansowej Towarzystwa i rozdziału zebranych przez nie kwot.-

Dnia 8 kwietnia w Białymstoku odbył się trzeci doroczny zjazd oddziału Białostockiego Związku Harcerstwa Polskiego, zaś dnia 29 kwietnia zjazd delegatów Kół Obwodu Północnego Z.O.K.Z.

E. Organizacje nowe-powstałe i rozwiązane

Negatywne -

W.D.

Urząd Wojewódzki Białostocki

Aktualny stan cyfrowy

polskich legalnych stowarzyszeń, związków i spółdzielni

Charakter organizacji	Stan w dniu 1. IV.1934r.	Stan w czasie od 1 kwietnia do 30 czerwca 1934r.						Stan w dniu 1 lipca 1934r.
		zawieszono	w nadzorze	Rozwiązano przez władze państwowe	Rozwiązano drogą własnych uchwał	Zlikwidowano w trybie art.26	Założono nowych	
I	2	3	4	5	6	7	8	9
a/ Stowarzyszenia i związki zarejestrowane	927	-	-	-	-	-	21 /5/	948
b/ O d d z i a ł y	1680	-	-	-	-	-	223 /84/	1903
c/ Stowarzyszenia zwykłe	161	-	-	-	-	-	1 /1/	162
a/ Spółdzielnie	182	-	-	-	-	-	18 /17/	200
b/ ich oddziały	95	-	-	-	-	-	17 /17/	112
a/ Związki zawodowe	59	-	-	-	-	-	1 /1/	60
b/ Ich oddziały	102	-	-	-	-	-	10 /7/	112
a/ Centrale stowarzyszeń wyższej użyteczności	-	-	-	-	-	-	-	-
b/ Ich oddziały zarejestrowane	1284	-	1	-	-	-	- /3/	128
c/ Ich oddziały zwykłe	237	-	-	-	-	-	6 /6/	243

W rubryce 8-ej w nawiasach wykazano dane cyfrowe z powiatu szczuczyńskiego odnośnie istniejących już te[n] dawniej stowarzyszeń. Dane te w poprzednich sprawozdaniach nie były uwzględnione. Cyfry bez nawiasów o[d]nosz właściwa dla [ta] rubryki.-

35

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1272/3/34 T.

Białystok, dnia 25 października 1934 roku

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za trzeci kwartał 1934 roku.-

5 XI 34

Tajne - b. Pilne

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Urząd Wojewódzki przesyła sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń na trzeci kwartał 1934 roku.-

Za Wojewodę

/ Józef Bay /

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " Wydz.Zam.Sądu Okręgowego w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny D.O.K.III.w Grodnie,
16/ " " " " IX w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " " I w Warszawie,
18/ K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Wojewódzki PP.w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.-

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1272/2/34.

Sprawozdania z życia polskich związków i stowarzyszeń za III-ci kwartał 1934 r.

I. Część ogólna.
-:-:-:-:-:-:-

W III kwartale sprawozdawczym, działalność poszczególnych stowarzyszeń i związków w porównaniu do okresu poprzedniego była znacznie słabszą. Przyczyną tego było zakończenie kampanji wyborczej do rad miejskich i okres letni, który z reguły działa hamująco zarówno z powodu nieobecności jednostek kierowniczych jak i rozproszenia samych członków poszczególnych organizacyj czy też zrzeszeń.-

Mimo to wewnętrzne konsolidowanie i porząd-kowanie stosunków personalnych, kontynuowane były nadal. Niektóre ugrupowania poszukiwały platformy do wspólnej pracy na odcinku społecznym. Wytyczono też nowe drogi do prac w terenie, poddając rewizji metody dotychczasowe w zależności od rezultatów pracy w kwartale II-gim.-

Naźewnątrz bardziej uwydatniła się współpraca związków o charakterze wychowania fizycznego, przysposobienia wojskowego oraz związków b.wojskowych. Rozszerzyły one swój zasięg wpływów na cały teren Województwa, nie wyłączając i wschodniej jego części, zamieszkałej w przeważającej liczbie przez ludność białoruską.-

Akcja kulturalno-oświatowa na terenie polskich organizacyj społecznych nie zaznaczyła się w sposób wymagający specjalnego omówienia hamowana ona zresztą była w dużym stopniu prowadzo

36

17

ną akcją zbiórkową na rzecz powodzian, w której udział bezpośrednio brały wszystkie bez wyjątku polskie organizacje społeczne.-

Akcja powodziowa w pierwszym okresie hamowała do pewnego stopnia i inne kierunki pracy społecznej.-

Silny oddźwięk w życiu organizacyj młodzieżowych znalazł zjazd Legjonu Młodych okręgu białostockiego. Zjazd ten wykazał cały szereg momentów o znaczeniu zasadniczem, a więc: skrajnie radykalny charakter Legjonu Młodych, przejścia z pracy ideowo-wychowawczej do pracy w całem słowa znaczeniu politycznej, na wszystkich odcinkach życia i zdecydowane uchylenie się od współpracy z Bezpartyjnym Blokiem Współpracy z Rządem. Następstwem tego zjazdu oraz metod działalności Komendy Okręgu było zawieszenie władz Okręgu oraz działalności obwodu Białystok. Niezadowolona z takiego obrotu sprawy część najbardziej radykalnie usposobionych członków Legjonu Młodych, w liczbie około 40 osób, zgłosiła swoje przystąpienie do PPS.dawnej Frakcji Rewolucyjnej.-

Do poważniejszych przejawów polskiego życia społecznego zaliczyć należy obchód 20 rocznicy Kompanji Kadrowej, "Tydzień Straży Pożarnej" i "Tydzień Polskiego Czerwonego Krzyża".-

Stowarzyszenia, znajdujące się pod wpływami ugrupowań opozycyjnych, łącznie z patronującemi im stronnictwami, przeżywały okres przygnębienia w związku z nikłym wynikiem akcji wyborczej do rad miejskich. W Stronnictwie Narodowem przytrzymanie szeregu ludzi w związku z zamachem na ministra Pierackiego zahamowało na jakiś cz. wogóle pracę społeczną. Przeprowadzone jedynie tu i ówdzie nikłe akcje polityczne dowodziły, że praca wewnętrzna kontynuowana jest nadal, i oczekiwać należy dalszego jej rozwoju. Znalazło to w pełni wyraz w końcu kwartału III-go.-

A. Związki młodzieżowe.

Młodzież akademicka.

Młodzież akademicka, podobnie jak i w poprzednim kwartale , większej roli w życiu ojewództwa Białostockiego - nie odegrała. Przyczyną tego stanu rzeczy jest rozproszkowanie polityczne elementu akademickiego a pozatem b.nikły procent akademików jeśli chodzi o ich udział w poszczególnych stowarzyszeniach.-

Młodzież wiejska.

okresie sprawozdawczym,/okresie najintensywniejszych robót polnych/ u ział organizacyj młodzieżowych wiejskich w życiu społecznem i gospodarczem był naogół nikły. Młodzież wiejska zgrupowana w kołach Młodzieży Ludowej i Związku Strzeleckim kontynuowała pracę według poprzednich nastawień i to przeważnie w ramach wewnętrznych.-

Młodzież wiejska opozycyjna, zgrupowana w Katolickich towarzyszeniach Młodzieży, żywszej inicjatywy poza pracą kulturalno-oświatową nie przejawiała. Prace w zakresie Przysposobienia Rolniczego tej młodzieży, specjalną intensywnością również się nie zaznaczyły.-

Młodzież miejska.

Jeśli chodzi o młodzież inteligencką wspomnieć należy o fermentach jakie zaistniały w Obwodzie Białostocki Legjonu Młodych oraz usiłowaniach większości członków tego Obwodu do wyłamania się z pod orbity wpływów BBWzR.

Poza perjodycznemi zebraniami i organizacyjnemi i kilku ciekawemi odczytami, życie młodzieży miejskiej zgrupowanej w Legjonie Młodych zaznaczyło się zawieszeniem działalności miejscowego Obwodu.-

37

Młodzież mieszana.

Dotychczas jedyną nieomal organizacją, grupującą młodzież miejską i wiejską, jest Związek Strzelecki. Zapowiedane i rozpoczęte już wkraczanie na teren wiejski Legjonu Młodych zostało zahamowane, wskutek wewnętrznych fermentów tej organizacji i wspomnianego już wyżej zawieszenia działalności Komendy Okręgu.

Młodzież rzemieślnicza.

Ten odłam młodzieży w większości swej pozostaje nadal pod nawiasem stowarzyszeń i związków społecznych. Nie liczne jedynie jednostki należą do Związku Strzeleckiego, Legjonu Młodych oraz Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży.-

Bą Zrzeszenia gospodarcze.

Dążąc do przełamania depresji, organizacje gospodarcze ożywiły nieco swe prace. Pogłębiono organizację wewnętrzną, dostosowując ją do wymogów chwili. Dostrzeżono też pęd i wśród rolnictwa do tworzenia własnych organizacyj gospodarczych, mających na celu uregulowanie zbytu, podniesienie kultury i t.d. Cechą charakterystyczną tych poczynań była całkowita ich bezpartyjność, aczkolwiek nie brak było tu- również usiłowań do stworzenia organizacyj gospodarczych wsi pod patronatem czy to Stronnictwa Narodowego, czy też Stronnictwa Ludowego.

C. Zrzeszenia b.wojskowych.

Zrzeszenia te kontynuowały nadal swe prace wewnętrzno-organizacyjne zakładając nadto nowe ogniska oraz pomnażając liczbę swych członków. W akcji tej na czołowe miejsce wysunął się Związek Rezerwistów, który zasięgiem swym obejmuje tereny z mniejszością białoruską. Bardzo żywej akcji organizacyjnej

18

oczekiwać należy w tym kierunku w okresie jesiennym i zimowym.

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

W dalszym ciągu żywą działalność organizacyjno-propagandową wykazywały: LOPP., P.C.K., Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet i Straże Pożarne. Bardzo intensywnie pracuje Towarzystwo Popierania Budowy Szkół Powszechnych uzyskując piękne rezultaty.

E. Zrzeszenia i n n e .

Bez specjalnych uwag.-

F. Organizacje nowopowstałe i rozwiązane.

Poza reorganizacją Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej, nic godnego specjalnej wzmianki nie notowano. Reorganizacja ta ma na celu pogłębienie wpływów kleru wśród szerokich warstw tut. społeczeństwa.

II. Część szczegółowa.

A. Związki Młodzieżowe.

Legjon Młodych.

Z pośród istniejących na terenie ojewództwa białostockiego placówek Legjonu Młodych zasługuje na specjalną uwagę jedynie Obwód białostocki.

W sierpniu odbył się w Białymstoku Okręgowy Zjazd Legjonu Młodych przy udziale około 600 osób. Podczas obrad zaznaczył się z jednej strony zdecydowanie wrogi nastrój w odniesieniu do BBWR., z drugiej zaś chęć przejścia do pracy czysto-politycznej, obejmującej zasięgiem wieś i masy robotnicze.

19

38

Hasła wygłoszone miały charakter skrajnie radykalny. Jeśli chodzi o rezolucje-najbardziej charakterystyczne przytaczam: 1/unikanie pomocy ze strony BBWzR., gdyż nie daje to korzyści i czyni ujemne wrażenie na proletarjacie polskim, 2/ wszczęcie walki z prawem ugrupowaniem BBWzR., gdyż ono nie jest wyrazicielem ideologji Marszałka Piłsudskiego /Niedopuszczono do uchwalenia/, 3/ pociąganie do odpowiedzialności przemysłowców, gdy na ich terenie, t.j. w zakładach przemysłowych dojdzie do krwawych zajść /wniosek ten upadł/, 4/ zlikwidowanie obozów pracy, gdyż godzą one w interesy wykwalifikowanych robotników. Naskutek obecności przedstawiciela Wydziału Bezpieczeństwa, rezolucjom nadano łagodną formę stylistyczną.-

Dalsze rezolucje domagały się rozszerzenia działalności Legjonu Młodych na tereny robotnicze i wiejskie, zerwania wszelkich stosunków z mniejszością żydowską i wykluczenia żydów z organizacji, przeciwstawiania się polityce Watykanu, przestrzeganie 46-godzinnego tygodnia pracy, bezpłatnego nauczania dla dzieci robotników w zakładach średnich.-

Pozatem zjazd stwierdził, że autorytetem dla Legjonu Młodych są Związki Legjonistów i Peowiaków.-

Na zjeździe tym ponadto wybrano komendanta Okręgu Legjonu Młodych w Białymstoku, którym został Wacław Zagórski, na inspektora zaś powołano Włodzimierza Rózgiewicza, dotychczasowego Komendanta.-

Wobec stawianych kierownikom Legjonu Młodych w Białymstoku różnego rodzaju zarzutów, Komenda Główna, po przeprowadzeniu szczegółowych dochodzeń, stwierdziła szereg poważnych uchybień organizacyjnych i w konsekwencji - zawiesiła władze okręgu i Obwodu białostockiego przy równoczesnem zawieszeniu również i działalności tego Obwodu, mianując komisarycznym komendantem Bronisława Olszewskiego z Warszawy. W związku z tem nastąpił

rozłam i 40 najbardziej zradykalizowanych i warcholskich członków opuściło Legjon Młodych, zgłaszając swoje przystąpienie do PPS.d.Fr.Rew. usiłując jednocześnie odstąpić lokal Legjonu Młodych tej partji. Lokal ten jednak, na wniosek Komendy Głównej, został opieczętowany.

Z innych przejawów działalności Legjonu Młodych należy podkreślić powołanie do życia w Białymstoku koła Senjorów Legjonu Młodych.

Jeśli chodzi o oddziały Legjonu Młodych w innych miejscowościach, to stwierdzić należy, że ostatnia reorganizacja władz centralnych Legjonu Młodych zahamowała rozwój organizacji, podrywając do reszty nikły i bez tego autorytet organizacji.-

Związek Strzelecki.

Praca Związku Strzeleckiego rozwija się systematycznie w kierunku zupełnie dobrym. Przy doborze członków zwraca się obecnie wielką uwagę nie na ilość, lecz na ich jakość oraz na wyznawaną przez nich ideologję. Stan posiadania Związku Strzeleckiego ilościowo zwiększył się.-

Z ważniejszych prac, które poczynione były z inicjatywy Związku Strzeleckiego, należy wymienić i wybudowanie na terenie powiatu augustowskiego dwuch strzelnic i Domu Strzeleckiego, zorganizowanie w Augustowie kursu żeglarstwa śródlądowego, zorganizowanie wycieczki do Gdyni, prowadzenie dobrze zaopatrzonej czytelni w Suwałkach, zorganizowanie kursu szybownictwa i t.p. Pozatem Związek Strzelecki zorganizował szereg zawodów, popisów, imprez rozrywkowych, z których dochód przeznaczono przeważnie na rzecz powodzian. Pozatem Związek brał bardzo żywy udział w obchodach okolicznościowych.-

Związek Młodzieży Ludowej.

Związek Młodzieży Ludowej prowadzi w dalszym ciągu bardzo żywą akcję kulturalno-oświatową. Poza udziałem w zespołowych kon-

39

kursach rolniczych prowadzi. Związek Młodzieży Ludowej z wielkim nakładem pracy i środków przysposobienie rolnicze/ na terenie większości powiatów, osiągając piękne wyniki. Jest to organizacja b. poważna i odpowiednio pokierowana odegrać może w życiu wsi rolę pierwszorzędną. Pozatem Związek ten w powiecie ostrołęckim urządził trzy zjazdy sąsiedzkie swych kół, zaś na terenie powiatu wołkowyskiego założył nowe koło.- Akcja organizacyjna na terenie powiatów wschodnich jest pomyślnie kontynuowana.-

tolickie Stowa- yszenie Młodzieży

Przekształconemu z dawnego S.M.P. - Katolickiemu Stowarzyszeniu Młodzieży /męskiej i żeńskiej/ nadano zewnętrznie kierunek przedewszystkiem religijny. To też Stowarzyszenie to organizowało liczne pielgrzymki, do sąsiednich, a często nawet do odleglejszych parafij. Jeśli chodzi o akcję kulturalko-oświatową, urządzało Stowarzyszenie przedstawienia teatralne i zabawy, z których część dochodu przeznaczało na rzecz powodzian. Większość wysiłków skierowano jednak na sprawy wewnętrzno-organizacyjne i pozyskanie jak największej liczby członków celem pogłębienia swoich wpływów.

Urząd Wojewódzki zmuszony jednak jest zaznaczyć, iż mimo apolitycznego charakteru Stowarzyszenia, podlega ono całkiem wyraźnie wpływom Stronnictwa Narodowego, którego członkami są wszyscy nieomal księża djecezji łomżyńskiej. Na terenie djecezj Wilno sprawa ta przedstawia się znacznie lepiej.-

B. Zrzeszenia gospodarcze.

Wskutek pewnej nieznacznej poprawy konjunktury, organizacje gospodarczo-rolnicze rozpoczęły intensywniejszą działalność gospodarczą i organizacyjną. Działalność organizacyjna miała na celu dostosowanie pracy do obecnych warunków a także chęć wyjścia z impasu, spowodowanego kryzysem.

Na terenie powiatu łomżyńskiego urządzono szereg zebrań Kółek Rolniczych dla omówienia wszelkich aktualnych spraw obchodzących bezpośrednio rolnika. Ożywiono również działalność kilku kółek przez wybranie nowych zarządów.-

W Ostrołęce w pełnym toku znajdują się prace nad zmontowaniem spółdzielni rolniczo-handlowej.-

Taką samą spółdzielnię rolniczo-handlową zorganizowano w Ostrowi-Mazowieckiej. Obie te spółdzielnie rozwijają działalność na całym terenie swoich powiatów.-

Przystąpiono również do organizowania Powiatowych Związków Rolników w powiatach wołkowyskim, grodzieńskim i sokólskim. Rozwój tych organizacyj odegra niewątpliwie b.poważną rolę w życiu gospodarczem wsi. Dotychczasowe organizacje gospodarcze powiatu sokólskiego usilnie zabiegały w celu znalezienia zbytu na nadwyżkę zboża.-

Jeśli chodzi o instytucję drobnego kredytu, a zwłaszcza o Kasy Stefczyka, przeżywały one w dalszym ciągu duże trudności z powodu ciasnoty gotówkowej.-

C. Zrzeszenia b.wojskowych.

Wśród związków b.wojskowych na pierwsze miejsce wysuwa się Związek Rezerwistów, który bierze wydatny udział we wszelkich poczynaniach. W okresie sprawozdawczym szczególny nacisk kładł on na przeszkolenie wojskowe i uświadomienie obywatelskie swych członków, ułatwiając zarazem swym członkom uzyskanie jakiejkolwiek pracy. Szeregi Związku stale powiększają się przez napływ świeżych członków.

Istniejące na terenie powiatu suwalskiego oddziały Związku Rezerwistów urządziły w okresie sprawozdawczym lokalne ćwiczenia, w których wzięło udział przeszło 200 ludzi.

Organizacje: Związek Legjonistów i P.O.W. poza wenętrz-

40

nemi pracami organizacyjnemi, działalności zewnętrznej nie przejawiały.

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

Wymienione w tej rubryce organizacje przejawiały swą działalność przeważnie na polu kulturalno-oświatowem i społecznem i to w stopniu nikłym.

Na czoło wysuwa się L.O.P.P. ze swą pracą propagandowo-organizacyjną, zmierzającą do uświadamiania społeczeństwa o swych celach i zadaniach.-

Następnie Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet w okresie sprawozdawczym skierował niemal cały swój wysiłek ku organizowaniu pomocy ofiarom powodzi. Pozatem Z.P.O.K. utworzył w Druskienikach, powiatu grodzieńskiego, iw Choroszczy, powiatu białostockiego kolonje dla dzieci z terenów, objętych powodzią . Nadto prowadził kolonję dla dzieci polskich z Niemiec.

Z pośród innych stowarzyszeń, które działały w ramach swych statutów, wymienić jeszcze należy Towarzystwo Popierania Budowy Szkół Powszechnych, które z wielkim rozmachem zabiegało koło zbierania funduszów na budowę szkół, uzyskując bardzo piękne rezultaty.-

F. Organizacje nowopowstałe i rozwiązane.

- N e g a t y w n e .-

-:-:-:-:-:-:-:-

F.

AKTUALNY STAN CYFROWY

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

polskich legalnych stowarzyszeń, związków i spółdzielni.

Charakter organizacji.	Stan w dniu 1.7.34.	Stan w czasie od 1 lipca do 30 września 1934 roku.						Stan w dniu 1.X. 1934 r.
		Zawieszono.	W nadzorze.	Rozwiązano Przez władze państw.	Rozwiązano Drogą własnych uchwał	Zlikwidowano w trybie art.26.	Założono nowych.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
a/ Stowarzyszenia i związki zarejestrowane	948	-	-	-	-		9	957
b/ O d d z i a ł y	1903	-	-	1	4	x/ 166	125	1857
c/ Stowarzyszenia zwykłe	168	-	-	-	1		78	239
a/ Spółdzielnie	200	-	-	-	-		-	200
b/ Ich/oddziały/placówki	112	-	-	-	-		-	112
a/ Związki zawodowe	60	-	-	-	-		-	60
b/ Ich oddziały	112	-	-	-	-		1	113
a/ Centrale stowarzyszeń wyższej użyteczności	-	-	-	-	-		-	-
b/ Ich oddziały zarejestrowane	128	-	1	-	-		52	180
c/ Ich oddziały zwykłe	243	-	-	-	5		x/88	326

x/ W rubryce 7 przy oddziałach stowarzyszeń i związków zarejestrowanych wykazano 77 oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, zlikwidowanych wskutek zmiany statutu, oraz 88 oddziałów straży pożarnej, które przeniesiono do rubryki 8. przy oddziałach zwykłych wyższej użyteczności.

H.F.

47

URZĄD WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI

Nr.PN.1272/3/34.T.

BIAŁYSTOK, dnia 28 stycznia 1935 r.

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń na IV. kwartał 1934 roku

T A J N E - B. P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny

w Warszawie.

W związku z zarządzeniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 4.VII.1933 r.Nr.PP.15/20/1 ,przedkładam w załączeniu sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za IV.kwartał 1934 r.

Za Wojewodę
/E.T.Krakowian/
Z-ca Naczelnika Wydziału Społ.Polit.

Otrzymują:do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/B.,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " w Grodnie,
14/ " " Wydz.Zam.S.O. w Suwałkach,
15/ Ekspozytura Nr.1.Oddz.II.Szt.Gł. w Wilnie,
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
17/ " " " DOK.I. w Warszawie,
18/ " " " DOK.IX. w Brześciu n/B.,
19/ K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie,
20/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Wojew.Białostockiego,
21/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku.
23/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.

H.F.

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
Wpłynęło dn. 11 LUT. 1935 192 r.
Zał.
Waga

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 1/2 19 r.

SPRAWOZDANIE KWARTALNE

z życia polskich związków i stowarzyszeń społecznych na terenie Województwa Białostockiego za czas od 1 X. do 31.XII.1934 roku.

Część ogólna

Okres sprawozdawczy zaznaczył się pewnym ożywieniem ruchu poszczególnych organizacyj społecznych. Sprzyjała po-temu odpowiednia pora roku w mieście - powrót do stałych zajęć po wywczasach letnich jednostek kierowniczych, na wsi zaś - ukończenie intensywnych robót polnych.-

Na czoło wysunęły się organizacje o charakterze wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego oraz związki b.wojskowych. Młodzież organizowała się w lwiej części w szeregach Związku Strzeleckiego, zaś b.wojskowi w Związku Rezerwistów. Współpraca tych organizacyj prowadziła do konsolidacji społeczeństwa i nadawała częstokroć kierunek jego poczynaniom w życiu społeczno-politycznem.-

Z organizacyj opozycyjnych najsilniej uwydatniła się działalność Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, będącego współzawodnikiem, w wielu wypadkach poważnym, Związku Strzeleckiego.-

A. Związki młodzieżowe

a/ Stowaszyszenia młodzieży szkół akademickich.

Jak i w poprzednim kwartale, młodzież akademicka w życiu woj.białostockiego większej roli nie odegrała z uwagi na nikły procent akademików, w dodatku rozproszkowanych, w poszczególnych stowarzyszeniach.

92

b/ Młodzież miejska

Przejawy pewnej działalności, wnoszonej w poprzednim kwartale przez młodzież inteligencką, zgrupowaną w Legjonie Młodych - nieomal całkowicie zanikły, z powodu wewnętrznych fermentów w tej organizacji, bądź to na tle ścierania się poglądów o jej ideologję, bądź też zawieszenia działalności obwodów L.M., jak to miało miejsce w Białymstoku. Również młodzież rzemieślnicza, jak i robotnicza nie uwydatnia większej działalności. Organizacje Młodzieży Pracującej nie wykazują żadnej inicjatywy organizacyjnej. Zaledwie drobna część z pośród miejskiej młodzieży robotniczej podlega wpływom PPS.ZKW. /TUR/

c/ Młodzież wiejska.

W okresie sprawozdawczym, przypadającym na porę roku, kiedy intensywne i pochłaniające całą uwagę wsi, roboty polne ustają - ożywioną działalność wśród młodzieży wiejskiej uprawiał Związek Młodzieży Ludowej. Działalność ta szła po linji uświadamienia młodzieży wiejskiej w duchu państwowotwórczym. Akcję Związku Młodzieży Ludowej przyćmiewał niejako swą działalnością Związek Strzelecki. Zamiar unifikacji organizacyj młodzieżowych spotkał się z ogólnym aplauzem młodzieży wiejskiej.-

Młodzież mieszana

Do najbardziej aktywnych zrzeszeń młodzieży mieszanej zaliczyć należy Związek Strzelecki. Dorobek jego w dziedzinie wychowania obywatelskiego młodzieży jest znaczny. Współzawodnikiem w tem polu, i to poważnym w niektórych powiatach, jest Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, grupujące

również młodzież mieszaną - Ostatnio Stow. to rozwinęło silną działalność organizacyjną. Patronuje tej akcji kler katolicki, który w większości wypadków popiera ideologję Str.Narodowego.

B. Zrzeszenia gospodarcze /rolnicze/.

Trwająca w dalszym ciągu depresja gospodarcza nie sprzyjała rozwojowi zrzeszeń gospodarczych. Istniejące organizacje czyniły wysiłki, by skutki czynić możliwie znośnymi dla rolnika. W tym celu organizowano spółdzielnie, pokazy i t.p. Szczególnie dobrze rozwijały się spółdzielnie mleczarskie. Pozatem podnieść należy ożywioną działalność kół Gospodyń Wiejskich w kierunku kulturalno-oświatowym.

C. Zrzeszenia b.wojskowych.

Na czoło ruchu b.wojskowych wysuwa się Związek Rezerwistów, odgrywając wybitną rolę społeczną. Grupując w sobie różne warstwy, cementuje on zwartość ogółu społeczeństwa, nadając często kierunek wszelkim poczynaniom. Zagłębiając zaś swą działalność z innemi pokrewnemi organizacjami, staje się on czynnikiem decydującym w wielu sprawach o charakterze społeczno-politycznym. W życiu innych związków b. wojskowych nie było momentów, zasługujących na szczegółowe omówienie.-

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oś

Bardzo ożywioną działalność wykazywała, jak i poprzedn LOPP. w kierunku uświadamiania szerokich warstw ludności o skutkach wojny gazowej.

Zkolei żywą akcję kulturalno-oświatową, a zwłaszcza w okresie sprawozdawczym - charytatywno-społeczną prowadził ZO

48

Akcja ta jednak gdzie-niegdzie nie stała na wysokości zadania wskutek wewnętrznych tarć w organizacji na tle osobistych ambicyj jej członkiń.-

Działalność innych stowarzyszeń nie nasuwa specjalnych uwag.

E. I n n e .

W tym dziale podkreślić należy ożywioną działalność T-wa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych w kierunku gromadzenia funduszów, oraz licznie powstające koła Katolickiego Stowarzyszenia Mężów i Katolickiego Stowarzyszenia Kobiet, pozostających pod niepodzielnym wpływem kleru katolickiego -

-:-:-:-:-:-:-

II. Część szczegółowa.

A. Związki młodzieżowe.

Legjon Młodych.

Akcja naogół była bardzo słaba. Legjon Młodych, jako organizacja, jest mało popularna wśród społeczeństwa, toteż nie znajduje ona należytego poparcia. Pozatem częste tarcia wewnętrzne również hamują jej rozwój. Istniejące oddziały w poszczególnych powiatach w przeważnej mierze są w stanie likwidacji. Jedynie w pow.ostrowskim L.M. prowadził intensywną akcję organizacyjną. Rozwiązany w Białymstoku L.M., rozpoczął nanowo swe czynności, ograniczając się narazie do rejestracji swych członków. Zanotować również należy powstanie nowego oddziału L.M. w osadzie Ciechanowiec, pow. bielskiego.-

Związek Strzelecki.

Wśród prorządowych organizacyj młodzieżowych najwybitniejszą rolę w życiu odgrywa Związek Strzelecki. Praca ta daje się szczególnie zauważyć w okresie jesiennym i zimowym, kiedy zwłaszcza młodzież wiejska, mająca wówczas więcej wolnego czasu, jest wciągana przez Zw.Strz. do pracy społecznej. W tym celu wiele uwagi poświęcano pracy świetlicowej, organizowano przysposobienia rolnicze, brano żywy udział we wszelkich uroczystościach państwowych. Wielką uwagę przywiązywano do strony ideowej członków. Z tej racji przeprowadzane były selekcje wśród członków Zw. Strz. Intensywność działalności Zw. Strzeleckiego natrafiała na poważne przeszkody w powiatach, opanowanych przez Str.Narodowe. Tutaj ekspozytura Str.Narodowego - Akcja Katolicka z jej Katolickiemi Stowarzyszeniami

Młodzieży silnie współzawodniczyły ze Związkiem Strzeleckim, odnosząc w niektórych miejscach przewagę /pow.wysoko-mazowiecki, ostrołęcki/. Za taki stan rzeczy, głównie w odniesieniu do powostrołęckiego, ponoszą częściowo winę wybitniejsi działacze Zw.Strz., z powodu wszczynania - często na tle czysto osobistem - pomiędzy sobą swarów i nieporozumień. Nadto w pow. ostrołęckim istnieją trudności w doborze odpowiednich ludzi na stanosiwka referentów wychowania obywatelskiego i na komendantów kompanji.-

W pow. sokólskim na ożywienie ruchu strzeleckiego ujemnie wpływa brak należytej współpracy ze strony władz szkolnych, które, nie-zawsze wnikają w całokształt życia społeczno-politycznego i prowadzą działalność kulturalno-oświatową na własną rękę. Stan ten ulegnie zmianie naskutek ingerencji ze strony Urzędu Wojewódzkiego.

W okresie sprawozdawczym zanotowano powstanie 3 nowych oddziałów Zw.Strz./w pow. ostrołęckim - 1 i w pow.wołkowyskim - 2/.-

Związek Młodzieży Ludowej.

Na czoło działalności Związku Młodzieży Ludowej wysuwa się, odbyty dn.17 października 1934 r. w Białymstoku zjazd Wojewódzki delegatów kół Młodzieży Ludowej, który zgromadził około 400 osób, reprezentujących 11 powiatów woj.białostockiego. Przwprowadzona na zjeździe dyskusja wykazała społeczne wyrobienie delegatów, ich troskę o losy Państwa i wsi. Dużo czasu zajęła sprawa unifikacji młodzieży wiejskiej i uzgodnienie pracy na terenie wsi, przyczem powzięto uchwałę o konieczności jak najszybszej fuzji wszystkich odrębnych organizacyj młodzieżowych. Za połączeniem tem wypowiedziały się nieomal wszystkie koła Związku Młodzieży Ludowej.

Jeśli chodzi o pracę poszczególnych kół, to wyniki jej nie zawsze są widoczne. Powodów tego doszukiwać się należy z jednej strony w supremacji wśród młodzieży wiejskiej Związku Strzeleckiego, z drugiej zaś - przeciwakcji ze strony Katolickiego Towarzyszenia Młodzieży. Po wsiach, gdzie obok siebie istnieją dwie organizacje młodzieży o poglądach prorządowych, zawsze górą jest Związek Strzelecki, bardziej pociągający młodzież.

Mimo to, Związek Młodzieży Ludowej w dalszym ciągu prowadzi ożywioną akcję kulturalno-oświatową i społeczną, tworząc konkursowe zespoły rolnicze i biorąc wydatny udział w lokalnych wystawach rolniczych oraz różnych imprezach rozrywkowych.

Wydatnie zwiększył się stan posiadania Związku Mł.Lud. w pow. wołkowyskim, gdzie w okresie sprawozdawczym powstało 15 nowych ogniw organizacyjnych.

atolickie Stow. Młodzieży.

Akcja Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży sprowadzała się głównie do pracy kulturalno-oświatowej. Prowadzą ją księża z dużym nakładem energji. Charakterystycznem jest, że w wielu miejscowościach Stow.Mł.Kat. brało udział w obchodzie Święta Państwowego 11 Listopada. Organizacja ta jest b.poważnym współzawodnikiem dla prorządowych ugrupowań młpdzieżowych, a zwłaszcza - Związku Strzeleckiego. Powodem tego jest to, że patronami jak i właściwymi kierownikami Kat.Stow.Młodzieży są przeważnie, księża, którzy w przytłaczającej swej większości, jeśli nie jawnie, to przynajmniej ukrycie, hołdują poglądom Str.Narodowego i wśród pozyskanej sobie młodzieży wszczepiają ideologję tego Stronnictwa.

Działalność Kat.Stow.Młodzieży była bardzo ożywiona. Urządzano odczyty, często z przezroczami, a niejednokrotnie nawet z filmami, organizowano konkursowe zespoły rolnicze,

brano udział w wystawach rolniczych.-

Ruch organizacyjny wykazuje wydatne postępy, zorganizowano bowiem w różnych powiatach 18 nowych kół.-

B. Zrzeszenia Gospodarcze /rolnicze/.

Kółka Rolnicze.

Mimo przeżywanego kryzysu, istniejące Kółka Rolnicze wykazują pewną ruchliwość. Sprowadzały one dla swych członków sól, nawozy sztuczne, nasiona, rasowy inwentarz żywy. Ogólnie jednak, akcja Kółek Rolniczych była słaba, w pierwszym rzędzie dlatego, że nie mają one obecnie odpowiednich energicznych kierowników. Dawniej, w okresie dobrej konjunktury, kierownicy ci byli płatni, więc zabiegali oni usilnie o rozwój powierzonych sobie placówek, obecnie zaś, z powodu braku funduszów, angażowanie płatnych kierowników stało się niemożliwem.-

Spółdzielnie Mleczarskie.

W pow. białostockim, łomżyńskim i in. dodatnimi wynikami pracy wykazały się spółdzielnie mleczarskie, przyczem sieć ich stopniowo rozszerza się.-

Koła Gospodyń Wiejskich.

Najbardziej ruchliwemi z pośród wszystkich innych zrzeszeń gospodarczych są Koła Gospodyń Wiejskich. Organizują one wszelkiego rodzaju kursy, jak: hygjeny, uprawy soi, szycia, gotowania i t.p. Obecnie zmierzają one do pozyskania jak największej liczby członków, co na wsi jest stosunkowo trudnem zadaniem, zważywszy na niechęć i podejrzliwość ludności wiejskiej do wszelkich nowych poczynań. Jeśli chodzi o oblicze polityczne organizacji Kół Gospodyń Wiejskich, to w wielu wypadkach nie są one prorządowe. Powodów tego doszukiwać się należy w znacznym stopniu we wpływie kleru.

C. Zrzeszenia b.wojskowych.

Związek Rezerwistów.

Z pośród organizacyj b.wojskowych na pierwsze miejsce wysuwa się Związek Rezerwistów. Działalnością jego objęte są wszystkie powiaty. Prace Związku Rezerwistów skierowane były nietylko na własny odcinek, ale i na szerszą ogólno-społeczną płaszczyznę, na której odgrywał rolę jako wzór tężyzny organizacyjnej, a zarazem spełniał zadania wychowawcze w stosunku do organizacyj młodzieżowych. Zw.Rez.urządził szereg odczytów na temat wiedzy wojskowej, zwołał odprawy i zjazdy powiatowe w pow.ostrowskim i sokólskim. Żywy brał udział we wszelkich obchodach państwowych. Zasięg swych wpływów stale rozszerzał, w wyniku czego akcja organizacyjna odbywała się na stopie bardzo intensywnej, o czem świadczą nowopowstałe 15 oddziałów: w pow. białostockim-9, ostrołęckim-1, szczuczyńskim-2 i wołkowyskim-3. Poza akcją organizacyjną,Związek Rezerwistów organizował szereg zabaw i przedstawień amatorskich,które zasiliły częściowo kasę Związku, a częściowo - kasę Komitetu Pomocy Ofiarom Powodzi.

Związek Legjonistów.

Działalność Związku Legjonistów wyraziła się w urządzeniu szeregu odczytów dla młodzieży szkół średnich w Grodnie,obrazujących fragmenty walk o Niepodległość.Pozatem na zebraniu członków Związku Legjonistów w Sokółce w dn.18 października postanowiono wyeliminować ze swego Związku peowiaków i wcielić ich do koła POW.

P.O.W.

Nieznaczną działalność wykazało POW. jedynie w pow. ostrowskim,gdzie w dniu 16 grudnia odbyło się zebranie,poświęcone omówieniu spraw organizacyjnych i finansowych organizacji,poczem dokonano wyboru nowego zarządu.-

96

Związek b.ochotników I Korpusu W.P.

Białymstoku dn.14 października odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru białostockiego okręgu Związku b.Ochotników I.Korpusu W.P./Dowborczyków/. Uroczystość tę uświetnili generałowie Zeligowski i Konarzewski oraz szereg innych wybitych osobistości ze sfer urzędowych i politycznych.

Zw.Osadników Wojskowych.

Z pośród istniejących w woj.białostockiem związków osadników wojskowych,nieznaczną żywotność wykazał jedynie związek w pow.grodzieńskim,urządzając w pnm.minionym okresie sprawozdawczym szereg pogadanek na temat organizacji gospodarstw rolnych oraz zagadnień natury oświatowej.-

Zw.Oficerów Rezerwy.

Z życia związku Oficerów Rezerwy zanotować należy powstanie nowego koła w Suwałkach oraz walny zjazd oficerów rezerwy w Wołkowysku. Nowopowstałe koło w Suwałkach urządziło kilka wykładów oraz ćwiczeń aplikacyjnych.-

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

L.O.P.P.

Usilne zabiegi koło uświadamiania jak najszerszych warstw społeczeństwa o skutkach wojny gazowej i lotniczej oraz urządzenie w tym celu pogadanek i pokazów- wypełniały działalność LOPP. Pewne przeszkody w szerzeniu tego uświadomienia napotykał LOPP w braku dostatecznej ilości odpowiednio przygotowanych instruktorów.

Z.O.P.K.

Jak i poprzednio Z.O.P.K. prowadził ożywioną akcję kulturalno-oświatową i charytatywno-społeczną. Szczególnie na tem ostatniem polu związek znalazł wdzięczne zadanie wobec zwiększającego się bezrobocia z nastaniem chłodów zimowych, a stąd i powiększania się szeregów potrzebujących doraźnej pomocy. W tym celu ZOPK.zorganizował w Grodnie świetlic

dla bezrobotnej młodzieży, zaś w Białymstoku, Suwałkach i innych większych miastach rozwinął akcję dożywiania dzieci. Częstokroć jednak akcja ta kuleje naskutek tarć wewnętrznych w łonie samej organizacji, wywoływanych ambicjami poszczególnych członkiń.-

Związek Straży Pożarnych.

Ze względu na odpowiednią porę roku, poszczególne oddziały Straży Pożarnej urządziły szereg imprez rozrywkowych, część dochodu z których przeznaczono na powodzian. Nadto prowadzono pracę wyszkoleniową członków.-

E. Inne.

T-wo Popierania budowy publ. szkół powszechn.

Działalność T-wa popierania budowy publicznych szkół powszechnych sprowadzała się głównie ku zbieraniu funduszów na rzecz budowy szkół. W tym celu urządzono szereg imprez rozrywkowych, loterji fantowych, kwest i t.p.

Katol. Stow. Mężów i Katol. Stow. Kobiet.

Okres sprawozdawczy zaznaczył się szczególnie intensywną akcją organizacyjną Katolickiego Stow. Mężów i Katol. Stow. Kobiet. Zabiegó koło tworzenia nowych kół czynili księża. Działalność wymienionych stowarzyszeń, jak dotychczas, pozostaje w ramach, zakreślonych przez statut.-

F. Zrzeszenia nowe i rozwiązane.

Załączony do niniejszego sprawozdania stan liczbowy stowarzyszeń, związków i spółdzielni charakteryzuje cyfrowo ilość nowopowstałych, zawieszonych wzgl. rozwiązanych organizacyj.

Na uwagę zasługuje zorganizowanie nowych 4 oddziałów ZOPK./2 - w pow. augustowskim i 2 - w pow. grodzieńskim/,

47

11 kół Katolickiego Stow.Mężów /pow.augustowski-2, grodzieński - 2, ostrołęcki - 1, wołkowyski - 1 i wysoko-mazowiecki--5/, 9 kół Katolickiego Stw.Kobiet /pow.augustowski -1, białostocki -1, ostrołęcki -1 i wysoko-mazowiecki -6/ oraz 2 koła w pow.białostockim T-wa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych. Ze związków zaś zawodowych - powstanie w pow.białostockim oddziału związku robotniczego "Praca Polska" /Str.Narodowe/.-

Do zawieszonych w okresie sprawozdawczym należy związek zawodowy robotników przemysłu drzewnego w pow.sokólskim. Zawieszenie nastąpiło naskutek stwierdzonej działalności wywrotowej, uprawianej przez ten związek.-

-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Aktualny stan cyfrowy

polskich legalnych stowarzyszeń, związków i spółdzielni.

Charakter organiz.	Stan w dn. 1.X. 1934	Stan w czasie od 1 października do 31 grudnia 1934 r.						Stan w dniu 1.I. 1935
		Zawieszono.	W nadzorze.	Rozwiązano Przez władze państwowe.	Drogą własnych uchwał	Zlikwidowano w trybie art. 26.	Założono nowych	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
a/Stowarzyszenia i zw.zarejestrowane	957				19	2	20	956
b/Oddziały	1857	-	-	-	11	-	142	1988
c/Stowarz. zwykłe	239	-	-	-	-	-	20	259
a/ Spółdzielnie	200	-	-	-	2	-	1	199
b/ Ich/oddziały/placówki	112	-	-	-	-	-	-	112
a/ Związki Zawodowe	60	-	-	-	-	-	-	60
b/ Ich oddziały	113	1	-	-	-	-	8	121
a/ Centrale stowarzyszeń wyższej użyteczności		-	-	-	-	-	-	
b/ Ich oddz.zarejestr.	180	-	-	-	-	-	9	189
c/ Ich oddziały zwykłe	326	-	-	-	-	3	2	325

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.[illegible]/I/34 T.

Białystok, dnia 1. maja 1935 roku

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za I kwarzał 1935 roku.-

475

T A J N E - B. P I L N E !

Do
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny
w W a r s z a w i e

W związku z zarządzeniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 4.VII.1933r.Nr.PP.15/20/1, przedkładam w załączeniu sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za I kwartał 1935 roku.-

W O J E W O D A
/ JÓZEF B A Y /
NACZELNIK WYDZIAŁU SPOŁ.-POLIT.

DOWÓDZTWO OKRĘGU KORPUSU Nr IX.
SAMODZIELNY REFERAT INFORMACYJNY.
WPŁYNĘŁO D.[illegible]
6.V 1935 L. 3330
Załączników

Sam. Ref. Inf. D. O. K. IX.
[illegible] r.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " Nowogródku,
3/ " " Brześciu n/B,
4/ " " Warszawie,
5/ " " Tarnopolu,
6/ " " Stanisławowie,
7/ " " Ludlinie,
8/ " " Łodzi,
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " Łomży,
13/ " " " " Grodnie,
14/ " Wydz.Zam.S.O.w Suwałkach,
15/ Ekspozytura Nr.I Oddz.II Szt.Gł.w Wilnie,
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
17/ " " " " I w Warszawie,
18/ " " " " IX w Brześciu n/B,
19/ KOP, "Brygada Grodno" w Grodnie,
20/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Wojew.Białostockiego,
21/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/ Pan Komendant Wojewódzki PP w Białymstoku,
23/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.

49

SPRAWOZDANIE KWARTALNE

z życia polskich związków i stowarzyszeń społecznych na terenie Województwa Białostockiego za czas od 1.I.do 31.III.1935 roku

Część ogólna

Działalność organizacyj społecznych w okresie sprawozdawczym była naogół b.żywa. Uwzględniając porę zimową ludność /wiejska w szczególności/ mogła więcej czasu poświęcić pracy społecznej.Odbył się też cały szereg kursów, wykładów, prelekcyj, które się cieszyły dużą przeważnie frekwencją. Odbyło się pozatem dużo walnych zebrań, na których dokonano wyborów nowych władz. Wreszcie urządzano szereg imprez dochodowych bądź na cele własne, bądź też na cele o znaczeniu ogólniejszem.-

Na czole stoją organizacje o charakterze wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, jak Związek Strzelecki, który grupuje duży odłam młodzieży, następnie Związek Rezerwistów i Katol. Stowarzyszenia Młodzieży.

A. Związki Młodzieżowe.

a/Stowarzyszenia Młodzieży Szkół Akademickich:

żywszej działalności nie przejawiały, ze względu na nikłą ilość akademików, rozproszonych w dodatku na terenie całego województwa. Poza urządzaniem w okresie ferji Bożego Narodzenia w większych ośrodkach miejskich zabaw towarzyskich, których dochód zasilił fundusze organizacji, innej działalności organizacje akademickie nie przejawiały.-

./.

b/ Młodzież miejska.

Młodzież miejska inteligencka, zgrupowana w Legjonie Młodych, żadnej działalności na zewnątrz nie prowadziła. Przyczyniły się do tego ciągłe tarcia wewnątrz organizacji, czy to na tle ścierania się poglądów ideowych, czy też na tle osobistych animozji. Wydano jedynie kilka jedniówek, poświęconych deklaracjom ideowym.-

Młodzież robotnicza w nikłym odsetku zgrupowana w O.M.P., żadnej inicjatywy nie wykazuje. Część, należąca do T.U.R., urządziła kilka odczytów.-

c/ Młodzież wiejska .

W okresie sprawozdawczym nastąpiło zunifikowanie organizacyj młodo-wiejskich. Pozostałe ogniwa Z.M.L., istniejące w znikomej ilości w terenie, nie mają możliwości rozwoju. Młoda Wieś rozwija się pomyślnie i rokuje jaknajlepsze nadzieje. Pozatem na wsi działa z dużem powodzeniem Związek Strzelecki i w powiatach zachodnich nagminnie pracujące Związki Młodzieży Katolickiej.-

d/ Młodzież mieszana .

Bardzo czynną i popularną organizacją jest Związek Strzelecki. Całe grupy młodzieży zwracają się do zarz.pow.z prośbą o utworzenie Oddziału Związku Strzeleckiego w poszczególnych miejscowościach. Działalność Zw.Strz.daje bardzo dobre rezultaty w dziedzinie wychowania obywatelskiego. Drugą organizacją, skupiającą bardzo poważną ilość młodzieży, jest Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. Dotychczas organizacja ta stała pod wyłącznemi wpływami stronnictw opozycyjnych /Ch.D.i Str.Nar./. Obecnie widać pewne zmiany w taktyce sto-

./.

50

warzyszeń. Zaobserwowano, iż w obchodach z okazji Imienin Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka Piłsudskiego oraz uchwalenia Konstytucji po raz pierwszy organizacje te wzięły oficjalny udział.-

B. Zrzeszenia gospodarcze /rolnicze/

Akcja Powiatowych Związków Rolniczych rozwija się bardzo pomyślnie. Buduje się szereg spichrzów zbożowych i przeprowadza wymianę zbóż. Cała akcja cieszy się uznaniem ludności wiejskiej. Zsyp zboża w niektórych spichrzach osiągnął 90% ustalonej normy. Dużą popularnością cieszy się Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa, które mają się zająć na jesieni racjonalnym skupem zboża. Dobrze też zaczynają rozwijać się spółdzielnie mleczarskie.-

C. Zrzeszenie b.wojskowych .

Na pierwsze miejsce wysuwa się Związek Rezerwistów, który usiłuje objąć swoimi wpływami wszystkich członków w dziedzinie wychowania obywatelskiego i urabiać ich na dobrych obywateli. Praca w tym względzie prowadzona jest jednak nierówno i wymagać będzie reorganizacji, która w najbliższym czasie zostanie wdrożona. Inne organizacje b.wojskowych prac, godnych wzmianki, nie prowadziły.-

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświat.

Bardzo żywą działalność prowadził L.O.P.P., organizując szereg kursów OPI. i OPG. oraz zakładając nowe koła, Towarzystwo Popierania Budowy Szkół Powszechnych i Związek Zachodni, który prowadzi żywą akcję propagandową.-

./.

Z organizacyj kobiecych należy wymienić Z.P.O.K. który po wewnętrznym kryzysie wszedł na tory realnej pracy oraz Koła Gospodyń Wiejskich, które urządziły szereg kursów kroju, szycia, gotowania i t.p.

ooooo000ooooo

W.D.

II. Część szczegółowa .

A. Związki Młodzieżowe .

Legjon Młodych: Akcja Legjonu Mł.bardzo słaba, ogranicza się tylko do zebrań i dyskusyj ideowych. Legjon Mł.brał udział w uroczystościach z okaz' imieniem Pana Prezydenta, Marszałka Piłsudskiego i uchwalenia Konstytucji. Komenda Okręgu została przeniesiona z Białegostoku do Łomży.-

Związek Strzelecki: W dalszym ciągu zajmuje pierwsze miejsce wśród prorządowych organizacyj młodzieżowych. Działalność Związku była w okresie zimowym bardzo intensywna i specjalny nacisk był kładziony na pogłębienie strony ideowej członków. Odbył się cały szereg kursów i odpraw, jak: kursy świetlicowe przod., przysposobienia rolniczego, PW.i WF., kursy podoficerów odprawy komendantów, referentów wychowania obywatelskiego i inne.-

Związek Strzelecki rozwija się pomyślnie z wyjątkiem tych powiatów, gdzie niema należytej współpracy pomiędzy Związkiem, a nauczycielstwem /Sokółka, Ostrołęka/.-

Związek Strzelecki bierze udział we wszystkich uroczystościach, urządzanych przez organizacje prorządowe.-

Związek Młodej Wsi W dniu 5 lutego odbył się zjazd Zw.Mł.Wsi przy udziale 500 delegatów z terenu całego województwa, na którym zapadła uchwała unifikacyjna. Mniej więcej w 90% Koła z Mł.Lud.przeszły do Młodej Wsi. Młoda Wieś, rozszerzając coraz bardziej swe wpływy, stara się również o silniejsze związanie całej

./.

organizacji. Przeszkodą jest zbyt mała ilość instruktorów. W tej chwili organizuje się powiatowe kursy dla przodowników pracy społecznej na wsi.-

Związek Młodzieży Ludowej: Istnieje na terenie województwa kilkadziesiąt kół, jednak działalności, zasługującej na omówienie nie obserwuje się Należy się spodziewać, że przy intensywnej pracy Młodej Wsi koła te wypowiedzą się za unifikacją, względnie zlikwidują się.-

Związek Harcerstwa Polskiego: Żywszej akcji w okresie zimowym nie prowadził, poza przygotowaniem do zlotu w Spale.-

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży: Drugą co do liczebności organizacją młodzieżową na terenie województwa i skutecznie współzawodniczącą ze Związkiem Strzeleckim jest Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. Kierownikami i duchowymi przywódcami są księża, którzy przy każdej sposobności wywierają presję, aby młodzież wstępowała do organizacji. Przy okazji chodzenia po kolędzie, księża omijali tych gospodarzy, których synowie należą do Związku Strzeleckiego. Zdarzały się nawet wypadki, że księża omijali całe wioski, w których były oddziały Zw.Strzeleckiego. Przy dużej religijności ludu wiejskiego akcja werbunkowa do Kół. Stow-Mł.jest bardzo ułatwiona.Znamienny był udział Kat.Stow. Mł.w obchodach imienim Pana Prezydenta i Marszałka Piłsudskiego, a nawet w uroczystościach z okazji uchwalenia Konstytucji W okresie zimowym K.St.Mł.zorganizowały kursy kulturalno-oświatowe i rolnicze.-

Pozatem odbyły się prawie wszędzie akademje papieskie,

./.

502

a w okresie karnawału zabawy i przedstawienia na dochód własnej organizacji.

Stan posiadania Kat.Stow.Mł.wzrasta.-

B. Zrzeszenia gospodarcze /rolnicze/.

Powiatowe Związki Rolnicze.

Rozwijają się bardzo pomyślnie. Akcja budowy spichrzów posuwa się w szybkim tempie. Zsyp zboża do spichrzów postępuje,w niektórych powiatach osiągnął 90% wysokości przewidzianej. Z terenów mniejszościowych akcja ta przesunęła się na teren Suwałk i Ostrołęki, gdzie znalazła b.żywy i konkretny oddźwięk. Popularyzacja Pow.Zw.Roln.wzrosła z uwagi na rozpoczętą wymianę ziarna siewnego, udzielanie bezprocentowej pomocy i t.p.-

Kółka Rolnicze:

Działalność Kółek Rolniczych ostatnio osłabła, ze względu na brak środków i odpowiednich kierowników. Akcja w celu ożywienia tych organizacyj w toku.-

Spółdzielnie Mleczarskie:

Zaczynają rozwijać się pomyślnie. W okresie sprawozdawczym powstały nowe placówki. Rozważany jest obecnie plan racjonalnej rozbudowy tych organizacyj.-

C. Zrzeszenie b.wojskowych

Związek Rezerwistów:

Z pośród organizacyj b.wojskowych najliczniejszym i naogół najbardziej czynnym jest Związek Rezerwistów. Działalność jego, jak już zaznaczono na wstępie, jest jednak dość nierówna i pod tym względem wymagałaby pewnego skupowania, a nawet o żywienia. Odpowiednie pokierowanie pracami Związku

./.

dać może pięknie rezultaty, szczególnie w powiatach mieszanych. W tym kierunku idą też zamierzenia Związku.-

Związek bierze udział we wszystkich uroczystościach i obchodach - wykazując b.dużą ofiarność.-

Prace z zakresu wiedzy wojskowej, prowadzone są intensywnie. Zanotowano szereg ćwiczeń w terenie, oraz wykładów fachowych z dziedziny terenoznawstwa, broni, broni pancernej i t.p.-

W okresie sprawozdawczym Związek Rezerwistów prowadził zbiórkę na wykupienie Żukowa.-

W dniu 19 marca 6 sztafet Związku /w tem jedna konna/ przybyło do Białegostoku z adresami dla Marszałka Piłsudskiego.-

Dodać należy, iż Związek Rezerwistów jest organizacją wyjątkowo zdyscyplinowaną

Związek Legjonistów:

Poza jednym odczytem i kilku zebraniami towarzyskiemi innej działalności nie notowano.-

Związek Osadników Wojskowych:

Oddział w Grodnie urządził zjazd, na którym były poruszane sprawy gospodarcze.-

Związek Oficerów Rezerwy:

W Grodnie i Suwałkach zorganizowano wykłady z dziedziny wiedzy wojskowej.-

Związek Oficerów w stanie spoczynku

W Białymstoku powstał oddział Związku. Na prezesa wybrano pułk.dr.Brodowicza, Naczelnika Wydziału Zdrowia i Opieki Społecznej w Urzędzie Wojewódzkim w Białymstoku.-

./.

D. Zrzeszenia ogólno-Społeczne i kulturalno-oświatowe

L.O.P.P

Prowadził bardzo żywą działalność statutową. Przedewszystkiem należy wspomnieć o kursach O.P.L.i O.P.G.dla przemysłowców w Białymstoku /kursy ukończyło 65 osób/. Szereg kursów O.P.L.i G.odbyły się także i w innych ośrodkach województwa.-

Koło szybowcowe w Mostach, pow.grudzieńskiego otrzymało szybowiec, pozatem odbył się w Grodnie konkurs modeli latających.-

Stan posiadania L.O.P.P.wzrósł o 3 koła.-

P.B.K..

Oddział w Białymstoku i Grodnie prowadził kursy dla analfabetów oraz świetlice we wszystkich oddziałach wojskowych pod kierownictwem sił fachowych.-

Karnawał został wyzyskany na urządzenie imprez dochodowych dla zasilenia funduszów organizacji.-

Z.P.O.K.

Po okresie wewnętrznych tarć, Związek rozpoczął obecnie żywą działalność statutową. Specjalnie intensywnie pracuje w Białymstoku, Łomży i Grodnie, gdzie prowadzi się akcję dożywiania ,dzieci,bezrobotni/, oraz świetlice dla bezrobotnych.-

E. I n n e :

Katolickie Stow. Mężów i Kat.Stow. Kobiet:

W okresie sprawozdawczym prowadziły Kat.Stow.żywą działalność w ramach statutu.-

W kilku wypadkach na zebraniach stowarzyszeń były poruszane sprawy polityczne i sprawa przyszłych wyborów. Założono nowych 10 oddziałów Kat.Stow.Kobiet i 6 oddziałów Katol. Stowarzyszenia Mężów.-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

AKTUALNY STAN CYFROWY

polskich legalnych stowarzyszeń, związków i spółdzielni

Charakter organizacji	Stan w dn. 1.I. 1935r.	Sytuacja w czasie od 1.I.do 31.III.1935r.						
		zawieszono	w nadzorze	Rozwiązano przez władze państw.	Rozwiązano drogą własnych uchwał	Zlikwidowano w trybie art.26	Założono na nowych	Stan w dniu 1.IV.1935r.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
a/Stowarzyszenia i zw. zarejestrowane	956	1	-	-	-	-	9	965
b/Oddziały	1988	-	-	-	7	-	73	2054
c/Stowarzysz.zwykłe	259	-	-	-	10	-	5	254
a/Spółdzielnie	199	1	-	1	-	-	-	198
b/Ich /oddziały/ placówki	112	-	-	-	-	-	-	112
a/Związki zawodowe	60	-	-	-	-	-	-	60
b/Ich oddziały	121	-	-	-	1	-	4	124
a/Centrale stow.wyższej użyteczności	-	-	-	-	-	-	-	-
b/Ich oddziały zarejestr.	189	-	-	-	-	-	-	189
c/Ich oddziały zwykłe	325	-	-	-	-	-	1	326

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Białystok, dnia 7 sierpnia 1935 roku

Pf.475/2/35 Tj.

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za II kwartał 1935 roku.-

TAJNE - PILNE!

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny

w Warszawie.

W związku z zarządzeniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 4.VII.1938 r Nr.PP.15/20/1, przedkładam w załączeniu sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za II.kwartał 1935 roku.-

WOJEWODA
/Stefan PAŚLAWSKI/

Otrzymują do wiedzy:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku
" " w Brześciu n/B.
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu
" " w Stanisławowie
" " w Lublinie
" " w Łodzi
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie
" " Okręgowego w Białymstoku
" " " w Łomży
" " " w Grodnie
" Wydz.Zam.S.O. w Suwałkach
Ekspozytura Nr.I Oddz.II.Szt.Gł. w Wilnie
Samorzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK. IX w Brześciu n/B.,
" " " DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Wojew.B-stockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

T:

Sam. Ref. Inf. D. O. K. IX.
Notowano
L. ... /Inf. tjw/... r.

DOWÓDZTWO OKRĘGU KORPUSU Nº IX.
SAMODZIELNY REFERAT INFORMACYJNY.
WPŁYNĘŁO DNIA 10 SIERP. 1935 L. 5590
Załącznik(ów)

55

SPRAWOZDANIE KWARTALNE

z życia polskich związków i stowarzyszeń społecznych na terenie Województwa Białostockiego za czas od 1.IV. do 31.VI. 1935 roku.

- - - 0 0 - - -

Część ogólna.

Działalność organizacyj społecznych w okresie sprawozdawczym osłabła. Spłynął na to przedewszystkiem okres 6-tygodniowej żałoby po śmierci ś.p. Marszałka Piłsudskiego, a jeżeli chodzi o organizacje obejmujące swoją działalnością wieś - rozpoczęcie robót polnych. Pod koniec okresu sprawozdawczego zaobserwowano jednak pewne ożywienie, które będzie niewątpliwie rozwijać się i nadal.-

Na czele stoją nadal organizacje w.f. i p.w. oraz Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. Pewne ożywienie obserwuje się także wśród Kół Gospodyń Wiejskich, które urządziły cały szereg konkursów jak hodowli warzyw, drobiu, czystości i t.p.

A. Związki Młodzieżowe.

a/ Stowarzyszenie Młodzieży Szkół Akedemickich.

Poza urządzeniem w okresie ferji Wielkiej Nocy kilku imprez dochodowych, żadnych innych przejawów życia organizacje akademickie nie wykazały.-

b/ Młodzież miejska.

Legjon Młodych żadnej działalności nie przejawia. Nie widzi się również żywszej działalności wśród młodzieży zgrupowanej w O.M.P.T.U.R. urządza odczyty na aktualne zagadnienia polityczne i społeczne. Systematycznej jednak pracy oświatowej nie prowadzi.

c/ Młodzież wiejska.

"Młoda Wieś" w okresie sprawozdawczym cały swój wysiłek kładła na wzmocnienie organizacji i dopiero w przeciągu ostatnich kilku tygodni poświęciła więcej miejsca i czasu na działalność propagandową. W okresie jesiennym projektuje się urządzenie całego szeregu wykładów, odczytów i kursów, tworzących pewną całość jeśli chodzi o dziedzinę wychowania obywatelskiego i przysposobienia rolniczego.-

Pozatem wieś jest opanowana b.silnie przez Związek Strzelecki i Katol.Stow.Młodzieży. Organizacje katolickie w ostatnich czasach znacznie zwiększają swój stan posiadania.-

d/ Młodzież mieszana.

Na naczelnem miejscu należy postawić Związek Strzelecki. Po śmierci Marszałka Piłsudskiego wykazał on w kilku wypadkach brak zdyscyplinowania, jednak po usunięciu ze Związku elementu mniej wartościowego tworzy w tej chwili organizację na terenie Województwa Białostockiego najbardziej zwartą, zdyscyplinowaną i ideową. Drugie miejsce zajmują Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży.
W ostatnich czasach obserwowano chęć wykorzystywania tej organizacji dla celów politycznych, przez opozycję jednakże zamiary sparaliżowano. Rozwój organizacyj katolickich postępuje.-

B. Zrzeszenia gospodarcze.

Dobrze na-ogół rozwijają się, dzięki pozyskaniu sił instruktorskich Koła Gospodyń Wiejskich i to prawie we wszystkich powiatach województwa.-

Powiatowe Związki Rolnicze zyskują coraz większe uznanie wśród szerokich rzesz rolników, zwłaszcza w powiatach wschodnich województwa. Na specjalną uwagę zasługuje akcja pożyczek konsum-

56

cyjno - siewnych. Dużą także popularnością cieszą się Spółdzielnie Rolniczo-Handlowe starające się o skupienie w swych rękach dostaw produktów rolnych i hodowlanych dla wojska.-

C. Zrzeszenia b. wojskowych.

Na uwagę zasługuje jedynie działalność Związku Rezerwistów, który troszczy się nietylko o wychowanie obywatelskie lecz i o utrzymanie sprawności bojowej swych członków.-

Inne organizacje b.wojskowych poza urządzeniem zwykłych zebrań i udziałem w uroczystościach żałobnych żadnej godnej uwagi działalności nie przejawiały.-

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne.

Bardzo wydatnie pracował L.O.P.P. organizując cały szereg pokazów i odczytów, oraz Straże Pożarne, które starały się zdobyć odpowiedni sprzęt i podnieść sprawność swoich oddziałów.-

E. Zrzeszenia nowopowstałe i rozwiązane.

Powstało szereg oddziałów Katol. Stowarzyszenia Młodzieży i Kół Gospodyń Wiejskich. Rozwiązany natomiast został obwód Legjonu Młodych w Białymstoku i koła Senjorów Legjonu Młodych.-

- - - 0 0 0 - - -

Część szczegółowa.

A. Zrzeszenia Młodzieżowe.

Legjon Młodych. Żadnej działalności nie przejawia. Obwód w Białymstoku i oddział w Suwałkach zostały rozwiązane mocą własnych uchwał. Pozatem we wszystkich powiatach rozwiązały się Koła Senjorów.-

Związek Strzelecki. W okresie sprawozdawczym prowadził akcję zmierzającą do usprawnienia organizacji. W związku z tem były przeprowadzone lustracje komend powiatowych i poszczególnych oddziałów w wyniku których dokonywano zmian personalnych usuwając z organizacji element mniej wartościowy. Związek Strzelecki brała udział we wszystkich uroczystościach organizowanych przez obóz prorządowy.-

Prace zakreślone statutem były przeprowadzane na ogół dobrze. Podkreślić należy udział Związku w uroczystościach żałobnych.-

Młoda Wieś. Związek w okresie sprawozdawczym starał się w pierwszym rzędzie o silniejsze związanie całej organizacji z uwagi na wrogą działalność Z.M.L. W ciągu ostatnich kilku tygodni Młoda Wieś zaczęła rozwijać szerszą działalność. Najbliższem zamierzeniem Związku jest urządzenie dożynek w Białymstoku a następnie kursa przodowników.-

Związek Młodz. Lud. Kilkadziesiąt kół Z.M.L. żadnej działalności nie przejawia.-

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży.

W okresie sprawozdawczym Katol Stow Młodzieży Męskiej i Żeńskiej urządziły cały szereg zlotów okręgowych i powiatowych przy bardzo licznym udziale członków. Zloty miały być wykazaniem tężyzny i sprawności członków Związku Bardzo znamiennym jest fakt, że w kilku wypadkach w wystąpieniach antyżydowskich natknięto się na udział członków Katol Stow Młodzieży Męskiej. Pozatem w ostatnich tygodniach Stronnictwo Narodowe stara się wciągnąć członków Katol Stow Młodzieży Męskiej do "Sekcji Młodych" Szczególnie daje się to zauważyć w powiatach zachodnich Województwa Niemniej jednak zdarzały się i wypadki udziału Katol.Stow.Młodz.w uroczystościach organizowanych przez obóz prorządowy. Katol.Stow.Młodzieży ostatnio zaczynają więcej uwagi poświęcać wychowaniu fizycznemu. Stan posiadania K.M.S. wzrasta.-

B. Zrzeszenia gospodarcze.

Powiatowe Związki Rolnicze.

Zaczynają zyskiwać coraz większe uznanie wśród rolników. Przyczyniły się do tego udzielane zapomogi. Buduje się nowe spichrze. Zapoczątkowano akcję organizacyjną i w powiatach zachodnich.-

Kółka Rolnicze.

Obserwuje się pewne ożywienie. Staraniem Kółek Rolniczych odbyło się kilka wycieczek i pokazów gospodarstw wzorowych. Odbyły się konkursy uprawy i hodowli. Zaangażowani instruktorowie prowadzą stale wykłady na tematy aktualne w związku z pracami w polu.-

Spółdzielnie Rolniczo-Handlowe

Spółdzielnie Rolniczo-Handlowe rozwijają się pomyślnie Na specjalną uwagę zasługuje Zjednoczenie Rolniczo-Handlowe w Grodnie, które swemi wpływami objęło nawet część Województwa Nowogródzkiego /powiat szczuczyński/. "Zjednoczenie" dąży do stworzenia jek największej ilości agentur w powiecie aby w

ten sposób umożliwić rolnikom łatwiejszy zbyt płodów rolniczych nie narażając ich na zbędny koszt przewozu do miast i miasteczek. Podobnie Zjednoczenie zorganizowało stały skup bydła i trzody chlewnej eliminując w ten sposób kosztowne pośrednictwo. Pomyślnie rozwija się spółdzielnia Rolniczo-Handlowa w Łomży, która jest wyłączną dostawczynią mięsa dla garnizonu łomżyńskiego i zakładów opieki społecznej w Łomży.-

W okresie sprawozdawczym odbył się "Dzień Konia" zorganizowany staraniem organizacyj rolniczych, połączony z premjowaniem najładniejszych i najlepiej utrzymanych okazów.-

Kasy Stefczyka.

Pracuje z dużemi trudnościami dzięki zamrożeniu kapitałów.-

Koła Gospodyń Wiejskich.

Wykazały dużą ruchliwość, urządzając szereg kursów gospodarczych i odczytów na temat wiosennych robót w polu, hygjeny, uprawy lnu i t.p. Na uwagę zasługuje akcja uświadamiająca o znaczeniu uprawy lnu. Pozatem odbyło się cały szereg konkursów./uprawy lnu uprawy ogródków warzywnych drobiu i t.p

Staraniem K.G.K. założone zostały dziecińce z których korzysta ponad 100 dzieci. Największy dzieciniec został założony w Troszynie, pow.ostrołęckiego, liczący 43 dzieci.

K.G.K. stają się organizacją budzącą największe zainteresowanie kobiet wiejskich.-

C. Zrzeszenia b.wojskowych

Związek Rezerwistów.

Najliczniejsza w tej grupie organizacja - Związek Rezerwistów- przeprowadził wybory zarządów w poszczególnych oddziałach oraz dokonał w licznych wyp[illegible] selekcji członków

58

usuwając element ideowo nie związany z organizacją. W Suwałkach za bezczynność został rozwiązany decyzją Zarządu Głównego, Zarząd Powiatowy.-

Związek Rezerwistów brał wszędzie udział w uroczystościach żałobnych.-

Ćwiczenia przeprowadzane przez Związek wykazały dobrą postawę członków i dostateczne wyszkolenie. W okresie sprawozdawczym działalność Związku jest mniej intensywna, co się tłumaczy rozpoczęciem robót w polu.-

Związek P.O.W.

Zarząd Okręgu w Suwałkach postanowił wybudować w Sejnach pomnik peowiakom poległym w powstaniu sejneńskiem.

Inne organizacje b.wojskowych, jak już zaznaczono w części ogólnej żadnej akcji poza udziałem w uroczystościach żałobnych nie prowadziły.-

D. Zrzeszenia ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

L.O.P.P.

Na terenie całego Województwa -przeprowadził dzień propagandowy, który jednak został przerwany wskutek śmierci Wodza Narodu. W tygodniu tym odbył się cały szereg odczytów zebrań oraz pokazów. L.O.P.P. zorganizował kilka kursów dla drużyn odkażających i obserwacyjno-meldunkowych. Na podkreślenie zasługuje przystąpienie jako członków popierających L.O.P.P.wszystkich gromad /30/ gm.Indura ,pow.grodzieńskiego.

Stan posiadania wzrósł o 5 kół.-

P. C. K.

Odbył się tydzień zbiórki, który jednak spodziewanych wyników nie dał z uwagi na okres Żałoby Narodowej. P.C.K. prowadził normalną pracę statutową.-

P.R.K.

Oddziały w Białymstoku i Grodnie prowadziły świetlice we wszystkich formacjach wojskowych pod kierownictwem sił fa-

chowych. Ponadto w Grodnie były prowadzone przez siły nauczycielskie wykłady z dziedziny wychowania obywatelskiego. Innej godnej uwagi działalności nie obserwowano.-

Polska Macierz Szkolna.

Przeprowadziła zbiórkę na Dar Narodowy.

Z. P. M. K.

Po usunięciu wewnętrznych tarć rozpoczął pozytywną pracę. W okresie sprawozdawczym uruchomiono szereg kolonij letnich d najbiedniejszych dzieci m.in. w Druskienikach, Michałowie, pow. białostockiego, Jeziorach, pow. grodzieńskiego. Z.P.O.K. dąży do zwiększenia ilości ogniw organizacyjnych i pozyskania nowych członków, specjalnie na terenie wsi. Stan posiadania - wzrósł o 4 oddziały.-

Zw. Straży Pożarnych

Straże pożarne prowadziły intensywną akcję ratowniczą przy częstych pożarach jakie miały miejsce w porze letniej. W akcjach tych okazało się, że sprzęt ratowniczy jest niedopowiedni i wymaga uzupełnienia. Straże pożarne brały udział w uroczystościach żałobnych i we wszystkich świętach państwowych.

Nowy statut dał możność sprowadzenia nowych bardziej odpowiednich ludzi na stanowiska kierownicze.-

Liga Morska i Kolonjalna.

W większych ośrodkach miejskich województwa staraniem Ligi odbyło się Święto Morza i zbiórka na F.O.M.

59

E. Inne

Katol.Stow.Kobiet i Katol.Stow.Mężczyzn.

Prowadziły żywą działalność nie wychodząc jednak poza ramy statutu. Jedynie w powiatach suwalskim i augustowskim na zebraniach Katol.Stow. przemawiał na tematy polityczne poseł Pułjan /Ch.D./.-

F. Stowarzyszenia nowopowstałe i rozwiązane.

Ukraińskie Centralne Stowarzyszenie, oddział w Grodnie.

3 Litewskie Kółka Rolnicze w powiecie grodzieńskim.

O. M. P. oddział w Suwałkach.

Zw.Ochotn.Armji Polskiej, oddział w Grajewie.

Stowarzyszenie Dowborczyków"Ku Chwale Ojczyzny", oddział w Grajewie.

Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, oddział w Grajewie.

5 oddziałów Z.M.L. "Młoda Wieś".

5 Kół L.O.P.P.

4 oddziały Z.P.O.K.

2 oddziały Katol.Stowarzyszenia Kobiet.

2 oddziały Katol.Stowarzyszenia Mężów.

6 oddziałów Katol.Stow.Młodzieży Żeńskiej.

3 oddziały Katol.Stow.Młodzieży Męskiej,

rozwiązano mocą własnych uchwał:

6 kół "Senjorów Legjonu Młodych".

Obwód Legjonu Młodych w Białymstoku i

Oddział Legjonu Młodych w Suwałkach.-

---000---

Sytuacja w czasie od 1.IV.1935 r.

Charakter organizacji.	Stan w dn. 1.IV. 1935 r.	Zawieszono.	W nadzorze.	Rozwiązano przez władze państw.	Rozwiązano drogą własnych uchwał	Zlikwidowano w trybie art.26.	Założono nowych.	S t a n w dniu 1.VII. 1935 r.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
a/ Stowarzyszenia i związki zarejestrowane	965	-	-	1			6	970
b/ o d d z i a ł y	2054	-	-	6	6		42	2084
Stowarzyszenia zwykłe	254	-		-	9	-		245
Spółdzielnie	198	-			2	-	1	197
ich oddziały/placówki/	112	-	-	-	-	-		112
związki zawodowe	60	-	-	-	-			60
ich oddziały	124	-				-	19	143
Centrale stow.wyższej użyt.	-	-	-	-	-	-	-	-
ich oddziały zarejestrowane	189	-	-	-	-	-	5	194
ICH ODDZIAŁY ZWYKŁE	326	-	-	-	-	-	1	327

H.F.

Not Stan

60

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.PN.475/3/35 T.

Białystok, dnia 25 października 1935r.

Sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za III kwartał 1935r.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny

w Warszawie

W związku z zarządzeniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 4 lipca 1933 roku Nr.PP.15/20/1, przedkładam w załączeniu sprawozdanie z życia polskich związków i stowarzyszeń za III kwartał 1935 roku.-

DOWÓDZTWO OKRĘGU KORPUSU Nº IX.
SAMODZIELNY REFERAT INFORMACYJNY
WPŁYNĘŁO DN.
5 LIST. 1935
L. 3361
Załączników

WOJEWODA

/Pasławski/

Sam. Ref. Inf. D.O.K. IX.
L. 15/11/35 Inf. tjn/ r.

Otrzymują do wiadomości:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych:	Nr.	1-4	- 4 egz.
Pan Wojewoda w Wilnie	"	5	- 1 "
" " w Nowogródku	"	6	- 1 "
" " w Brześciu nad Bugiem	"	7	- 1 "
" " w Warszawie	"	8	- 1 "
" " w Stanisławowie	"	9	- 1 "
" " w Tarnopolu	"	10	- 1 "
" " w Lublinie	"	11	- 1 "
" " w Łodzi	"	12	- 1 "
" Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie	"	13	- 1 "
" " " " w Wilnie	"	14	- 1 "
" " " Okręgowego w Białymstoku	"	15	- 1 "
" " " " w Łomży	"	16	- 1 "
" " " " w Grodnie	"	17	- 1 "
" " Wydz.Zam.Sądu Okręgowego w Suwałkach	"	18	- 1 "
Ekspozytura Nr.1 Oddz.Szt.Gł.w Wilnie	"	19	- 1 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie	"	20-21	- 2 "
" " " DOK.IX.w Brześciu n/B.	"	22	- 1 "
" " " DOK.I w Warszawie	"	23	- 1 "
K.O.P. "Brygada Grodno w Grodnie	"	24	- 1 "
Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego	"	25-36	- 12 "
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku	"	37	- 1 "
" Komendant Wojewódzki PP.w Białymstoku	"	38	- 1 "
" Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku	"	39	- 1 "
A r c h i w u m	"	40-42	- 3 "

O d b i t o - 42 egz.

SPRAWOZDANIE KWARTALNE

z życia polskich związków i stowarzyszeń społecznych na terenie Województwa Białostockiego za czas od 1.VII. do 30.IX.1935r.

W s t ę p

Działalność organizacyj społecznych utrzymała się na poprzednim poziomie. Jedynie okres wyborczy, a zwłaszcza jego ostatnia faza wywołała pewne ożywienie wśród organizacji, stojących na gruncie prorządowym. Organizacje te starały się uświadomić swych członków o ważności aktu wyborczego i obowiązku głosowania. Organizacje gospodarcze, jak również organizacje, grupujące młodzież wiejską, urządzały konkursy uprawy i hodowli; pozatem były prowadzone przez te organizacje zespoły przysposobienia rolniczego.-

Z organizacyj młodzieżowych na pierwszy plan wybija się działalność Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, które poza normalną pracą statutową urządziło szereg zlotów powiatowych i okręgowych przy licznym udziale członków. Działalność innych organizacyj uległa osłabieniu co da się wytłómaczyć okresem wakacyjnym.-

CZĘŚĆ OGÓLNA .

A. Organizacje Młodzieży .

Istniejące na terenie województwa Akademickie Koła Prowincjonalne nie przejawiały żadnej działalności.-

Legjon Młodych również żadnej działalności nie przejawiał.-

Z organizacyj grupujących młodzież miejską jedynie T.U.R.

./.

prowadził działalność odczytową, która niekiedy schodziła na tory polityczne co się specjalnie dało zaobserwować podczas wyborów.-

Zapoczątkowana w poprzednim okresie organizacja "Czerwonego Harcerstwa" ze względu na niepowodzenie została zaniechana.-

Organizacja Młodzieży Pracującej prowadziła prace świetlicowe

Na wsi dużą ruchliwość przejawiał Związek Młodej Wsi, organizując Ogólno-Wojewódzkie Dożynki w Białymstoku, które były imprezą ze wszechmiar udaną.-

Związek Młodzieży Ludowej, który posiada jeszcze na terenie województwa kilkanaście kół, wykazał ostatnio, zwłaszcza w pow.białostockim, pewne ożywienie. Na zjeździe powiatowym Z.M.L.w pow.suwalskim zapadła uchwała za przystąpieniem do Młodej Wsi.-

Wśród organizacji młodzieży mieszanej miejskiej i wiejskiej na czoło wysuwa się Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, organizują liczne zloty. Pośród członków tego stowarzyszenia dało się zauważyć duże zainteresowanie sprawami politycznemi.-

Związek Strzelecki prowadził jak zwykle prace p.w.i w.f., a na gruncie wiejskim organizował zespoły przysposobienia rolniczego.

Związek Harcerstwa Polskiego poświęcił dużo wysiłków jaknajokazalszemu wystąpieniu na zlocie w Spale.-

B. Organizacje gospodarcze .

Koła Gospodyń Wiejskich wykazywały dużą ruchliwość. Spółdzielnie rolniczo-handlowe przyczyniły się w dużej mierze na zahamowanie zniżki cen produktów rolnych. Dużem powodzeniem cieszą się Powiatowe Związki Rolników, które po całorocznych doświadczeniach przystępują obecnie do intensywniejszej pracy, budując szereg śpichrzów zbożowych. Również pomyślnie rozwijają się spółdzielnie mleczarski W okresie sprawozdawczym życie gospodarcze wsi zaczęło się kształ

wać nieco pomyślnej, co jest skutkiem wzrostu cen artykułów spożywczych, a specjalnie hodowlanych.-

C. Organizacje b.wojskowych .

W grupie tych organizacyj najliczniejszą i najbardziej ruchliwą jest Związek Rezerwistów. Ostatnio na czele Związku, jako prezes okręgu, stanął wicewojewoda białostocki Zgrzebniok, który rozpoczął prace reorganizacyjne, lustrując poszczególne oddziały i zmierzając do pobudzenia większej żywotności i sprawności organizacji. Inne organizacje b.wojskowych prowadziły normalną działalność statutową.-

Oddziały Zw.Ochotn.Armji Polskiej zostały rozwiązane w związku z decyzją Komisarza Rządu na m.st.Warszawę.-

D. Organizacje ogólno-społeczne

Dużą ruchliwość wykazały Straże Pożarne, które w związku z "Tygodniem Strażackim" urządziły szereg imprez i pokazów.-

Również w związku z "Tygodniem P.Cz.K." organizacja ta rozwinęła szeroką propagandę, która w rezultacie przyniosła wzrost stanu organizacyjnego i zasilenie funduszów.-

Na specjalne podkreślenie zasługuje ruchliwość w okresie wyborczym organizacyj kobiecych ze Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet na czele, które urządziły szereg zebrań i zgromadzeń wyborczych, cieszących się znaczną frekwencją.-

Działalności Zw.Pracy Obywatelskiej Kobiet należy zawdzięczać dość liczny udział kobiet w głosowaniu, szczególnie w ośrodkach miejskich.-

---

62

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA .

A. Organizacje Młodzieży

Legjon Młodych

Organizacja ta żadnej działalności nie przejawia. W okresie sprawozdawczym zostały zlikwidowane obwody w Starosielcach, pow.białostockiego i w Wołkowysku.-

Młodzież Miejska

rganizacje Młodzie-
y Pracującej.-

Ognisko białostockie zostało zreorganizowane. Istniejące dotychczas jedno ognisko zostało podzielone na dwa: męskie i żeńskie, dzięki czemu dało się uzyskać większą wydajność pracy i większe zainteresowanie młodzieży.-
Inne ogniska prowadziły zwykłą działalność.-

Młodzież Wiejska.

wiązek Młodek Wsi.

Związek w okresie letnim kładł szczególny nacisk na prowadzenie zespołów przysposobienia rolniczego, natomiast mniejszą uwagę zwracał na pracę oświatową, która ze względu na porę najintensywniejszych robót w polu była trudną do przeprowadzenia. Staraniem Związku zostały zorganizowane w dniu 1 września ogólno-wojewódzkie dożynki w Białymstoku, na które przybyło około 1.000 osób ze wszystkich powiatów województwa. Dożynki wykazały duży dorobek kulturalny oraz krzepnięcie organizacyjne Związku. Ze względu jednak na zbyt małą ilość instruktorów praca związku nie może osiągnąć należytych rozmiarów.-

./.

Związek Młodzieży Ludowej.-

Na uwagę zasługuje działalność Z.M.L.w pow.białostockim. Istniejące w powiecie 13 kół Z.M.L.prowadzi przysposobienie rólnicze i pracę oświatową. W Juchnowcu zostały zorganizowane "dożynki powiatowe", na które przybyło ponad 300 osób. W Rybnikach, gm.Obrubniki staraniem koła Z.M.L. została wybudowana świetlica. Urządzono również szereg imprez dochodowych. Świadczy to o pewnej żywotności Z.M.L. Mimo to na zjeździe powiatowym Z.M.L.w Hucie, pow.suwalskiego zapadła uchwała za unifikacją ze Zw.Młodej Wsi.-

Zaznaczyć należy, iż Z.M.L.korzystał do m-ca październik nika rb.z koncesji tytoniowej w Sokółce, z której miesięcznie otrzymywał 300 zł.od dzierżawcy. Koncesja ta na interwencję Urzędu Wojewódzkiego została Z.M.L.odebraną.-

Młodzież mieszana .

Związek Strzelecki.

Związek Strzelecki prowadził kursy przysposobienia wojskowego III i II stopnia oraz strzelanie o Odznakę Strzelecką. W Grandziczach pod Grodnem był prowadzony kurs instruktorski dla strzelców i strzelczyń. Na terenie wiejskim Związek organizował zespoły przysposobienia rolniczego, które cieszyły się dużem powodzeniem. W Grodnie odbyła się uroczystość poświęcenia "Domu Strzelca". Na uroczystości tej obecny był generał Rydz-Śmigły, którego imieniem dom został nazwany. W uroczystości wzięło udział ponad 1500 strzelców i strzelczyń.-

W okresie sprawozdawczym odbyły się wybory Zarządów Powiatowych oraz Zarządu Okręgu. Na prezesa Zarządu Okręgu został ponownie wybrany dr.Adam Piasecki, dyrektor Izby

./.

83

Skarbowej, na wiceprezesa sen.Terlikowski Konstanty, adwokat z Grodna.-

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży.

Organizacja ta przejawia w dalszym ciągu działalność b.żywotną, a dzięki poparciu kleru zyskuje coraz większe wpływy, szczególnie wśród młodzieży wiejskiej.-

K.S.M.na terenie wsi walczy o wpływy ze Strzelcem i bardzo często z tej walki wychodzi zwycięsko.-

W okresie sprawozdawczym staraniem K.S.M.na terenie Djecezji Łomżyńskiej zostały urządzone zloty w Augustowie /1.000/, Andrzejewie, pow.ostrowskiego /1.000/, Grajewie /650/ i Sokołach, pow.wysoko-mazowieckiego /1.100/. W wszystkich zlotach brał udział ks.biskup Łukomski, albo ks.biskup-sufragan Dembek.-

W łonie stowarzyszenia coraz silniej uwidaczniają się wpływy Str.Narod. Specjalnie daje się to zauważyć w D Djecezji łomżyńskiej, gdzie nierzadko się zdarza, że członkowie stowarzyszenia w mundurach organizacyjnych przybywają na zebrania Str.Narodowego. W zajściach w Sokołach kilkunastu członków K.S.M. brało czynny udział. Na kurs dla kierowników placówek, urządzony przez Str.Narodowe w Ostrowi-Mazowieckiej uczęszczało również kilkunastu członków K.S.M. Przejawy masowego udziału członków stowarzyszenia w robocie partyjnej zaczynają niepokoić kierowników stowarzyszenia, którzy mają zamiar usuwać wszystkich członków, należących do Str.Narodowego.-

K.S.M.brały udział we wszystkich uroczystościach kościelnych, a także uroczyście obchodziły rocznicę "Cudu nad Wisłą". Stan posiadania organizacji w okresie sprawozdawczym wzrosł o 10 oddziałów.-

./.

B. Organizacje gospodarcze.

owiatowe Związki Rolników.-

Zapoczątkowana na jesieni roku ubiegłego budowa śpichrzów gminnych zyskuje coraz większe uznanie wśród szerokich rzesz rolników. Szczególnem powodzeniem cieszy się ta akcja w powiatach zamieszkałych przez ludność białoruską. W ciągu okresu sprawozdawczego została ukończona budowa 3 śpichrzów, a 8 znajduje się na ukończeniu.-

Spółdzielnie Rolniczo-Handlowe.-

Na pierwszem miejscu stoją spółdzielnie mleczarskie, a ze spółdzielni rolniczych przoduje "Zjednoczenie" w Grodnie. "Zjednoczenie" ostatnio postanowiło założyć lifję w Białymstoku w celu zaopatrywania garnizonu białostockiego w produkty żywnościowe.-

W Białymstoku odbyła się konferencja działaczy spółdzielczych, samorządowych i rolniczych pow.białostockiego, na której postanowiono wybudować elewator zbożowy i oddać go do użytku nowopowstającej spółdzielni rolniczo-handlowej.-

Kasy Stefczyka.-

Zajmowały się przerachowywaniem swych wierzytelności krótkoterminowych na długoterminowe.-

Kasy Stefczyka ze względu na zamrożenie swych kredyżów walczą ostatnio z dużemi trudnościami.-

Koło Gospodyń Wiejskich

Koła Gospodyń Wiejskich prowadziły ożywioną działalność. Dzięki pozyskaniu sił instruktorskich prace te postępowały dobrze. W okresie wyborczym Koła skutecznie agitowały wśród kobiet za wzięciem udziału w głosowaniu.-

W pow.białostockim K.G.W.przystępują masowej

./.

64

produkcji wełnianych rękawic dla armji.-

C. Organizacje b.wojskowych .

Związek Rezerwistów.- Na czele Zarządu Okręgu Zw.Rez.stanął wicewojewoda białostocki Zgrzebniok, który odrazu przystąpił do pobudzenia Związku do żywszej działalności. Związek prowadził prace wyszkoleniowe teoretyczne oraz ćwiczenia polowe w kilku wypadkach łącznie ze Związkiem Strzeleckim. Selekcja członków odbywa się w dalszym ciągu. Związek brał żywy udział w agitacji wyborczej, a w dniu głosowania rezerwiści w dużej części należali do Straży Wyborczych, przyczyniając się w ten sposób do spokojnego przebiegu aktu wyborczego.-

Inne organizacje b.wojskowych, poza udziałem w agitacji wyborczej, działalności, zasługującej na uwagę, nie prowadziły.-

D. Organizacje ogólno-społeczne i kulturalno-oświatowe.

L.O.P.P. Prowadził pracę wyszkoleniową i propagandową. Specjalny nacisk był kładziony na ćwiczenia praktyczne drużyn odkażających i posterunków obserwacyjno-meldunkowych. W Grodnie odbył się eliminacyjny konkurs modeli latających przed mającym się odbyć ogólno-wojewódzkim konkursem w Białymstoku. We wrześniu L.O.P.P.przygotowywał się do "Tygodnia LOPP.", który odbył się w pierwszych dniach października.-

Polski Czerwony Krzyż. P.C.K.urządził ćwiczenia z zakresu ratownictwa oraz kursy dla sióstr. W Grodnie P.C.K.buduje garaż dla 6 aut

/.

sanitarnych. W sierpniu rb.odbył się "Tydzień P.C.K.", połączony z pokazami ratownictwa oraz zbiórką na cele organizacji. W pow.białostockim stan posiadania wzrósł o 7 oddziałów.-

Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.-

Rozwinął bardzo żywą działalność w okresie wyborczym. Z inicjatywy Związku we wszystkich miastach powiatowych województwa powstały Między-Organizacyjne Komitety Organizacyj Kobiecych, które miały na zadanie wspólne przeprowadzenie akcji wyborczej. Staraniem ZPOK.odbyło się szereg zgromadzeń i wieców kobiecych, które b.dodatnio wpłynęły na udział kobiet w głosowaniu.-

Działalność filantropijna Z.P.O.K.w okresie sprawozdawczym wyraziła się w prowadzeniu kolonij letnich dla najbiedniejszych dzieci.-

Związek Straży Pożarnych.-

Przerejestrowywanie straży w związku z nowym statutem dobiega końca. Dzięki temu w dalszym ciągu czynione są przesunięcia na stanowiskach komendantów oddziałów. W końcu września rb.odbył się "Tydzień Strażacki", w którym przeprowadzono szereg imprez dochodowych.-

Obecnie Związek Straży Pożarnych przeprowadza lustrację wszystkich oddziałów. Lustracje te wykazują w wielu wypadkach brak odpowiedniego sprzętu pożarniczego.-

E. R ó ż n e .

Katolickie Stowarzyszenia Kobiet i Katolickie Stow.Mężów.

Prowadziły zwykłą działalność statutową.-

./.

65

F. Organizacje nowopowstałe i rozwiązane

Nowopowstałe: Związek Popierania Turystyki Wojew.Białostockiego
Stow.Lekarzy Ubezpieczalni Społecznej w Białymstoku - okręg,
Katolickie Stow.Młodzieży Męskiej - 5 kół,
" " " Żeńskiej - 5 kół,
Okręg Białostocki Katolickie Stow.Kobiet
Związek Młodej Wsi - 2 koła,
Związek Młodzieży Ludowej - 3 koła,
Związek Oficerów Rezerwy - okręg Białystok,
Związek Strzelecki - 1 oddział,
Związek Rezerwistów - 1 oddział,
Litewskie Kółka Rolnicze - 2 oddziały,
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet - 5 oddziałów,
Polski Czerwony Krzyż - 7 kół,
Katolickie Stowarzyszenie Kobiet - 4 koła,
" " Mężów - 2 "

Rozwiązane: Związek b.Ochotników Armji Polskiej - 6 oddziałów,
Legjon Młodych - 2 obwody.-

D.

Charakter organizacji	Stan w dn.1 VII. 1935r.	Zawiedzono	W nadzorze	Rozwiązano przez władze państw.	Rozwiązano drogą własn. uchwał	Zlikwidowano w trybie art.26	Założono nowych	Stan w dn.1.X. 1935r.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
a/ Stowarzyszenia i związki zarejestrowane	971	-	-	-	-	-	2	973
b/ o d d z i a ł y :	2084	-	-	6	2	-	29	2.105
Stowarzyszenia zwykłe	245	-	-	-	-	-	-	245
Spółdzielnie	197	-	-	-	-	-	2	199
ich oddziały /placówki/	112	-	-	-	-	-	-	112
Związki zawodowe	60	-	-	-	-	-	-	60
ich oddziały	193	-	-	-	-	-	1	191
Centrale stow.wyższej użyt.	-	-	-	-	-	-	-	-
ich oddziały zarejestrowane	194	-	-	-	-	-	7	201
ich oddziały niezarejestrowane	327	-	-	-	-	-	-	327

W.D.